

KULTÚRA

ROČNÍK XVII. – č. 11

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

28. MÁJA 2014

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. · Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA · Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava · Mobil: 0911 286 452 · e-mail: kultura@orangemail.sk · Cena 1,50 €

Ján Koniarek: Pamätník Antonovi Bernolákovi v Trnave (detail).
Z pietneho aktu pri príležitosti vyhlásenia výsledkov XVI. ročníka literárnej súťaže O cenu Slovenského učeného tovarišstva.
Snímka: Teodor Križka

Ku koncu roka 2013 sa objavili na knižnom trhu dve publikácie (a okrem toho aj film a desiatky článkov) v súvislosti s odvolaným arcibiskupom Mons. Róbertom Bezákom. Spoluautorom knižných publikácií je sám R. Bezák. V rozhovoroch s novinárkou M. Vrabcovou (Vyznanie, Bratislava 2013) podáva pohľad do svojho intimného verejného i súkromného života s ťažiskom na okolnosti, za ktorých bol pozbavený riadenia trnavskej arcidiecézy. V druhej knihe, v dialógoch s novinárom Štefanom Hríbom, diskutuje teologické témy "o Bohu...človekovi...a Cirkvi" (Róbert Bezák; Medzi nebom a zemou; rozhovory so Štefanom Hríbom, Bratislava 2013) a len na konci sa dotkne svojho prípadu ("aj pred Bohom si za tým stojím, že som vzhľadom na obžalobu nevinný" - s. 116). Obe knižné publikácie majú svoju dokumentárnu hodnotu. Prvá z nich poskytuje možnosť nazrieť do zákulisia udalosti, aká nemá páru v slovenských dejinách a je zriedkavá aj v dejinách celej Katolíckej cirkvi. Tá druhá zas odhaľuje teologické názory, zmýšľanie a povahu Mons. Bezáka, ktorý svojou reakciou na odvolanie vniesol do slovenskej spoločnosti neželateľnú polarizáciu.

V tomto príspevku by som sa chcel vyjadriť k tej časti Bezákových rozhovorov so Štefanom Hríbom, ktorá sa ma najviac

Dialóg o Cirkvi...

dotkla - jeho názorov na Katolícku cirkev, ako ich formuluje, alebo ako prikyvuje na formulácie svojho partnera v diskusii, Štefana Hríba (na stránkach 83-117 vyššie spomínaného diela). Som totiž členom Katolíckej cirkvi a záleží mi na nej aspoň tak ako Štefanovi Hríbovi. Myslím si však, že je trochu iná, než si ju - súdiac podľa kladených otázok - predstavuje, alebo akou by ju chcel mať on. Mnohé jeho otázky sú pozoruhodné a zaslúžia si

FRANTIŠEK VNUK

pozornosť a priamu odpoveď. Ale na mnohé z nich by sa bolo patrilo odpovedať inak, ako odpovedal Mons. Bezák.

VYLEPŠENIE KRITIKY KARDINÁLA MARTINIHO

V úvode knihy sa dozvedáme, že rozhovory sa konali v auguste 2013 v kláštore redemptoristov v Bratislave (s. 10). Štefan Hríb v prvej otázke sa pýta, čo mal ma myslí kardinál Martini, keď krátko pred smrťou "prekvapujúco povedal, že Cirkev je dvesto rokov pozadu" (s. 83).

Na vysvetlenie by som chcel uviesť, že Štefan Hríb tu naráža na interview, ktoré 8. augusta 2012, krátko pred svojou smrťou, poskytol milánsky kardinál Carlo Maria Martini svojmu jezuitskému spolubratovi G. Sporschillovi. Tri týždne po tomto rozhovore kardinál Martini zomrel a rozhovor bol 1. septembra 2012 uverejnený v talianskom denníku Corriere della Serra. V rozhovore sa kardinál vyslovil veľmi kriticky k určitým javom v Cirkvi. Medzi iným povedal: „Cirkev je unavená v blahobytnej Európe i v Amerike... Naša kultúra zostarela, naše kostoly a rehoľné domy sú veľké a prázdne, byrokratický aparát sa rozrastá, naše obrady a naše rúcha sú pompézne. Ale či tieto veci majú byť vyjadrením toho, čo je Cirkev dnes?... Kde sú hrdinovia, ktorí by nás mohli inšpirovať?... Cirkev je dvesto rokov pozadu. Prečo sa nehýbe?“

Mons. Bezák vo svojej odpovedi uvádza: „Vôbec, že také niečo povedal, je deprimujúce. Lebo ak by povedal dvadsať rokov pozadu, už to by bolo dosť. Ale dvesto rokov? To potom Cirkvi hrozí, že žije v priestore, ktorý je už takou minulosťou, že nikomu zo súčasných ľudí nič nehovorí...“

(Pokračovanie na 2. strane)

Poszerám sa z okna, za ktorým Slovinci prechádzajú sem a tam, do práce, na nákupy, za zábavou, každý tým istým rytmom, rovnako ako po iné dni. A zatiaľ iba niekoľko sto kilometrov od nás sa opäť strieľa. Tentoraz nie na juhu, ale na východe. A nestrieľajú, aspoň nie prvoplánovo, cudzí proti svojim, ale ešte včerajší bratia proti včerajším bratom. Nenávidia sa ako Chorváti a Srbi.

Tí, ktorí ešte pred niekoľkými dňami na Námestí nezávislosti v Kyjeve podpaľovali živých ochrancov ústavného poriadku, sa medzičasom samovyhlásili za

školských štúdií mi spolužiak, Evenk, mimoriadne talentovaný spisovateľ, ktorý prežil detstvo v tajge, tristo kilometrov od najbližšej obce, rozprával o ohni, aký je to strašný živiteľ. Keď zachváti tajgu, zahynie všetko, čo mu stojí v ceste. Ale aj proti ohňu sa človek naučil brániť. Ako inak - ohňom. Spisovateľ mi rozprával, že dym na obzore bol znamením, aby rýchlo podpálili kus lesa a vytvorili tak zavčasu dostatočne široké zhorenisko, cez ktoré plamene nepreskočia...

Tak dajako to je aj s obranou pred mocou. Pripúšťam, že Rusko

Ako to teda je?

TEODOR KRIŽKA

novú moc a teraz vysielajú trestné výpravy proti vlastnému obyvateľstvu na juhovýchode krajiny len preto, že ruskojazyčné oblasti majú obavy z potlačania svojich národných a kultúrnych práv a dožadujú sa federalizácie. Hynú pochopiteľne ľudia na oboch stranách. Jedni chcú silou donútiť druhých, aby uznali práve ten ich postoj, hoci kultúrno-historicky Ukrajina nikdy nebola jednotným celkom so spoločnou národnou a štátnou ideou.

Nechcem hľadať vinníka. Každý z nás má v tomto prípade naporúdzi vinníka svojho, rovnako ako v iných prípadoch konfliktov. Vinníkov je mnoho, ako je mnoho nás a našich pohľadov na svet. Vinníkom je skoro vždy ten, koho nepovažujeme za svojho spojenca, za svoj vzor. Z koho máme obavy. Kto nám nie je sympatický. Kto môže tým či oným spôsobom zasiahnuť do našej integrity.

Stúpenci amerického modelu demokracie vidia pred očami ruského medveďa, na ktorom sa ženie podplukovník KGB Putin, aby potlačil práva ubiedených Ukrajincov, túžiacich po slobode. Kritici západného štýlu vládnutia, ktorý sa od bombardovania Juhoslávie postupne stále väčšmi presadzuje smerom na východ a už rozprestiera svoje ramená proti Rusku zo severu, zo západu i z juhu, vnímajú ukrajinský nacionalizmus iba ako trik západných tajných služieb na prerhnutie jednotného ruského civilizačného priestoru, stáročia tvoreného tromi národmi: Bielorusmi, Malorusmi (Ukrajincami) a Veľkorusmi.

Nech je to tak či onak, tento údel Ukrajinu pravdepodobne obísť nemohol. Podotknem iba, že nemohol obísť ani Juhosláviu, Irak, Líbyu a Sýriu. Moc sa totiž správa ako živiteľ. Ako voda. Voda sa nevie zastaviť inak ako o hrádzu. V opačnom prípade sa nekontrolovane šíri smerom zhora nadol a nevyhne sa nijakému nižšie položenému korytu či údoliu.

Jednostranná kapitulácia sovietskeho bloku a samého Sovietskeho zväzu, ktorý ukončil svoju existenciu čiastočným rozpadom, by sa dala prirovnať k vodnej zdrži, ktorú vyhodili do povetria.

Moc sa však správa aj ako iný živiteľ - oheň.

Kedysi dávno počas vysoko-

sa bráni týmto spôsobom. Vstup Ukrajiny do NATO by totiž automaticky znamenal znefunkčnenie obranných systémov Ruska a jeho nevyhnutnú porážku.

Rusi napriek bolševizmu, ktorý im bol vnútený násilím, nie nepodobným na to z kyjevského námestia, nestratili pamäť. Vedia, že sú objektom kolonizačných plánov. Pamätajú si atentáty na svojich cárov, ktoré síce vykonávali rozličné sily, ale vždy na pokyn takmer identického objednávateľa. Pamätajú si, ako sa po vražde cára Pavla I., veľmajstra rádu Maltézskeho rytierov, museli zraziť s Napoleonom namiesto spoločného ťaženia do Indie. Vedia o slobodomáránskych plánoch rozvratu impéria počas XIX. storočia, ktoré zostatok vyústilo pučom roku 1905 a o dvanásť rokov neskôr bolševickým terorom. Vidia aj dôsledky pádu komunizmu, ktorý spôsobil na jednej strane biedu, znížovanie počtu obyvateľstva o milión ročne a na druhej strane neobmedzené bohatstvo a moc liberálnej skupiny oligarchov s účtami v amerických bankách a s dvojítm či trojitým štátnym občianstvom.

Za komunizmom, cudzím ruskému duchu, je málokomu ľúto. No sotva pochopia, že pád komunizmu, ktorý spôsobil, že sa Sovietsky zväz stal naddňom zla, neprinesol zmenu postojov na Západ, ani spoluprácu, ale iba lesť. Dnes už totiž otvorene nielen americkí, ale aj európski politici hovoria, že považujú za najväčšiu hrozbu pravoslávie.

Tak ako to teda s nami Európanmi je? A ako to je s nami kresťanmi? Máme sa podieľať na šírení nenávisťi ku krajine, ktorá sa vzpiera úpadkovým tendenciám, aké my sami už nemáme sil zvládnuť? Máme vrázať do chrbta nôž Rusku a jeho inteligencii, ktorá odvrhla marxizmus-leninizmus, ale aj jeho rafinovanejšie dieťa liberalizmus? Prečo naši predstavitelia dokážu čosi nepredstaviteľné - pobozkať korán či modliť sa so židmi a budhistami, viesť dokonca dialóg s ateistami, a so zle skrývaným nezaujmom trpia zabíjanie ortodoxných kresťanov v Sýrii. Prečo sa s dešpektom pozeráme na národnoslobodzovací zápas ruského ľudu vo vlastnom štáte?

Otázok mám neúmerne viac.

Odpoveď sa zdráham domýšľať.

Dialóg o Cirkvi – premárnenná príležitosť

Poznámky ku knihe Róbert Bezák; medzi nebom a peklom

(Pokračovanie z 1. strany)

A za tým nasleduje nielen súhlasné ale aj vylepšené rozvzdanie kritiky kardinála Martiniho („už dvadsať rokov by bolo dost“), ako vraj ľudia tomu nerozumejú keď „vidia vyobliekaných kňazov a biskupov so všetkými insigniami. Napríklad tie pozlátané pastierske palice, veď ani Mojžišova palice predsa nebola zo zlata, bola obyčajná, drevená“. Mons. Bezák vidí tieto nedostatky aj na „malom Slovensku“. Poukazuje, že aj proti jeho „inovativným krokom“ boli námietky, že „u nás to tak nikdy nebolo“. A dodáva, že „v našich hlavách, a žiaľbohu aj vysoko-postavených, to znamená, že to tak ani nikdy neurobme.“ Keď sa ho Štefan Hríb pýta, či „tým myslel to, že Cirkev žije so sentimentom bývalej moci“, odvetil: „To je presne povedané.“

V serióznej debате o Cirkvi by mnohí z nás očakávali od arcibiskupa trochu inú odpoveď. Kardinál Martini bol múdry a obdivovaný človek, ale jeho názory na Cirkev neboli všade prijímané so súhlasom a nadšením. Mons. Bezák mohol k svojej odpovedi pridať, napríklad, aj to, s akými pocitmi ich komentuje spisovateľ a komentátor George Weigel autor známeho životopisu pápeža Jána Pavla II., Svedok nádeje. Pri všetkej úcte voči kardinálovi Martinimu, George Weigel sa udivene pýta: „Za čím je Cirkev dvesto rokov pozadu? Za západnou kultúrou, ktorá stráca zmysel pre hlboké pravdy ľudskej existencie? Za kultúrou, ktorá oslavuje egoistickú sebastačnosť, že už vystačíme a nepotrebujeme Boha? Za kultúrou, ktorá odlučila sex od lásky a zodpovednosti? Za kultúrou, ktorá je semeniskom politiky sebakájanja a medzigeneračnej nezodpovednosti, ktorá paralyzuje verejný život v mnohých západných štátoch? Za kultúrou zbavuje manželstvá ich sviatosťnej podstaty a tradičných hodnôt?“

Ozaj, prečo by sa mala Cirkev ponáhľať, aby neostávala pozadu za kultúrou, ktorá legalizuje vraždu nenarodených a eutanáziu? Dnešná Cirkev je vždy ochotná viesť dialóg so sekulárnou kultúrou, ale to musí byť dialóg medzi dvomi rovnými partnermi, pričom jej partner musí rešpektovať skutočnosť, že sú určité oblasti, kde nijaký kompromis nie je prípustný. Súčasny sekularizmus takým partnerom nie je. Je agresívny a výbojný. Nejde mu o dialóg, ale o kultúrnu hegemoniu. Jeho cieľom je vytlačiť Cirkev z verejného života, urobiť z nej okrajovú charitatívnu organizáciu.

Arcibiskup Bezák mohol poukázať, že Cirkev patrí do celkom inej kategórie než sú svetské organizácie, politické strany alebo akciové spoločnosti. Je inštitúciou založenou Kristom a má svoje poslanie, ktoré dostala od svojho zakladateľa: Choďte a učte všetky národy (por. Mt 28,19). Pripomenúť, že Kristus poslal apoštolov zmeniť svet a nie prispôbovať sa svetu, jeho zvykom, návykom a zlozvykom. Že úlohou Cirkvi je byť matkou a učiteľkou (slovami sv. Jána

XXIII.: Mater et magistra omnium populorum...).

A nie je celkom pravda ani to, že Cirkev „na malom Slovensku“ sa bráni inováciám výhovorkou, že „to u nás nikdy tak nebolo“. Nikto predsa nemôže poprieť rozsiahle zmeny, ktorými Cirkev na Slovensku a vo svete prešla za posledných 50 rokov navonok i zvnútra. Sú jednotlivci, ktorým je tempo zmeny pomalé a štýl nevyhovujúci, ale to nijako neznamená, že Cirkev je statická. Cirkev sa mení v tom, čo sa mení môže a smie. V určitých veciach sa však meniť nemôže a nesmie. Tu len zopakujem, čo som napísal v diele Katolícka Cirkev v 20. storočí (s. 259): v zjavenej pravde, ktorá je zakotvená v magisterii „nemôže nič meniť ani kúria, ani koncil, ani terajší pápež, ani tí, čo prídu po ňom, pretože aj pápež je len strážcom pokladu viery a nie jeho majiteľom.“

CIRKEV -

KÁRAJÚCA INŠTITÚCIA

Podľa Štefana Hríba, „u nás, keď sa povie Cirkev, myslí sa v prvom rade hierarchia, nie milióny ľudí. A rovnako vážne sa pod Cirkvou myslí najmä akási kárajúca inštitúcia. Starí páni, ktorí nám všeličo vyčítajú“. Mons. Bezák mu tento názor potvrdzuje: „Tento obraz vychádza z reality, musíme si to priznať.“ (s. 89)

Takto vidí Cirkev Štefan Hríb. Ale žijú „u nás“ aj takí veriaci katolíci, čo majú celkom inú víziu Cirkvi. Vidia ju ako Boží ľud, ako ju predstavuje dogmatická konštitúcia II. vatikánskeho koncilu Lumen gentium. Tu mal Mons. Bezák vzácnu príležitosť opraviť názor svojho debatujúceho partnera, poučiť ho o súčasnom postavení, poslaní a činnosti Cirkvi a najmä ohradiť sa proti tomu, že hierarchia to sú iba „starí páni, ktorí nám všeličo vyčítajú“.

PRVÁ CIRKEV

VERZUS. SÚČASNÁ CIRKEV

Štefan Hríb pokračuje v svojom skreslenom chápaní prvotnej i súčasnej Cirkvi. Tvrdí, že „prvá Cirkev, to boli... nie kárajúci, nie starí, nie v nejakom oblečení... O dvetisíc rokov ich nahradili starí muži, ktorí kárajú. Prečo je to tak?“ Mons. Bezák takto vysvetľuje prečo: Vraj „ako keby sa vyvinula myšlienka, že prvoradá povinnosť vysokopostavených je kontrolovať... Nezdá sa mi to však evanjeliová a kresťanská myšlienka... Už kňaz vie byť miestnym šéfom. A čo už potom biskup. A tak sa nám stráca úroveň vzťahu, lásky... Nepovieme, aký je zmysel práva, vidíme len právo. Hodili sme na ľudí len tú právnu štruktúru, ale tá bez Krista a lásky prvotnej Cirkvi vedie ľudí nazaj len k myšlienke, že lásky a krásy v Cirkvi niet.“ (s. 89-90).

K tomuto sa žiada povedať iba toľko, že slovo biskup je odvodené z gréckeho názvu episkopos, čo v svojom pôvodnom význame znamenalo dohliadač, po našom: kontrolór. Nie je v tom nič nepekného alebo zlého; dohliadať a kontrolovať nemusí znamenať „stratiť úroveň vzťahu,

lásky“. Rodič nestráca vzťah a lásku k svojim deťom ani vtedy, keď ich „kontroluje“, napomína a karhá. Konštitúcia Lumen gentium takto určuje túto riadiacu („kontrolujúcu“) úlohu biskupa: „Biskupi ako zástupcovia a poverenci Krista riadia partikulárnu cirkev, ktorá im bola zverená svojou radou, povzbudením, príkladom ale predovšetkým autoritou a posvätnou mocou.“ (LG 27). Chválabohu, aj takých biskupov máme. A vďaka Bohu, že ich je väčšina.

Tiež je vhodné pripomenúť, že tá prvotná Cirkev nebola len a len láska. Aj tam boli ľudia ako Ananiáš a Zafira, (Sk 5, 1 a nasl.) poznačení dedičným hriechom. Z Pavlových listov vieme aké neporiadky a poklesky musel vyčítať prvým kresťanom v Korinte a v iných cirkvách, ako často ich vyzýval k čnostnému životu. Ani všetci biskupi neboli anjelsky dokonalí. Sv. Peter pokladal za potrebné ich napomínať: „Paste Božie stádo... nie pre mrzký zisk, ale ochotne, nie ako páni nad dedičným podielom, ale ako vzor stáda.“ (1Pet 5, 2-3). Neboli ani prevažne mladí ľudia ako Timotej a Titus (s. 91). Tito dvaja „mladíci“ boli skôr výnimkou než pravidlom. Väčšinu cirkví v prvých storočiach viedli starší a skúsení jednotlivci (v terminológii Š. Hríba „starí páni“ - s. 89), veď už meno presbyter znamená starší. No napriek tomuto všetkému prvý pápež Peter píše svojim veriacim: „Vy ste vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, ľud určený na vlastníctvo...“ (1Pt 2,9). Bolo to možné vtedy a je to možné dnes? Odpoveď je: áno. A povinnosť katolíckeho arcibiskupa malo byť priateľské a presvedčivé vysvetlenie tejto paradoxnej skutočnosti skeptickému novinárovi.

AKO MERAŤ LÁSKU?

Je pekné od Štefana Hríba, keď nastoľuje požiadavku, že „ak je Cirkev o Kristovi a láske, postup nahor by mal zodpovedať miere lásky. Keď jej má kňaz viac, bude pomocný biskup, keď ešte viac, bude biskup. A keď najviac bude pápež.“ Mons. Bezák to nadšene potvrdzuje: „To je nádherne povedané. Nemám, čo dodať.“ (s. 91). Jednoduchý čitateľ však má čo dodať; napríklad položiť takúto otázku: „Ako a čím sa bude merať tá 'miera lásky', ako ju odstupňovať?“ Podľa Sv. Písma, najväčšiu lásku má ten, kto položil život za svojich bratov. Ale ten by už nemohol byť pápežom.

„ANO, DIEŤA

VYVOLILO BISKUPA.“

Mons. Bezák poukazuje na zdravú prax v prvých storočiach, keď si biskupov volili kňazi a veriaci diecézy. Ako príklad uvádza legendu zo života sv. Ambróza: „(Veriaci v Miláne) uvažovali. Mien bolo veľa. A mnohé boli povedané aj nahlas. Zrazu malý chlapec vykrikoval: Vďaka Ambrózu nech je biskupom! A

oni to zobrali ako Boží hlas. Že keď nevinné dieťa vidí, vníma Ambróza ako človeka plného lásky, a deti to obyčajne cítia, nech je teda biskupom Ambróz.“ Udivený Štefan Hríb sa pýta: „Diet' vyvolilo biskupa?“ Mons. Bezák odpovedá: „Áno, diet' vyvolilo biskupa.“ (s. 92).

Tu sa žiada poznamenať, že je protirečením tvrdiť ako fakt, že „diet' vyvolilo biskupa“, najmä keď v predchádzajúcej odpovedi sa hovorilo, že tu ide o legendu. Skôr by sa žiadalo predstaviť udalosť v historickom svetle a odpovedať Štefanovi Hríbovi asi takto: Historická skutočnosť je takáto: Ambróz bol guvernérom provincie Ligúria, ktorej hlavným mestom bolo Miláno. Keď sa uprázdnil biskupský trón a mala sa konať voľba nového biskupa, cisár Valentinián ho požiadal, aby išiel zaistiť pokojný priebeh voľby, lebo cirkevná obec nebola jednotná a boli spory medzi klérom i laikmi. V tom čase si totiž biskupov volili veriaci so svojimi kňazmi. Ambróz poslúchal, išiel medzi zhromaždených, oslovil ich, aby sa správali pokojne a previedli voľbu v kresťanskom duchu, bez výbuchov hnevu a hádok. Hovoril s takou autoritou a tak presvedčivo, že zhromaždení ho v tichosti počúvali. Zrazu počas prejavu sa ozval neznámy hlas: Ambróza za biskupa! Zhromaždenie si hneď tento návrh osvojilo a akklamáciou jednohlasne vyvolilo za svojho nového biskupa Ambróza, hoci išlo o človeka, ktorý nebol ani pokrstený, bol iba katechumenom. Bol však známy ako spravodlivý a čestný muž. Hneď sa dal pokrstiť, prijal kňazské sviatenie, zaujal biskupský úrad a stal sa svetlom a ozdobou Cirkvi. Neskorší Ambrózovi životopiscí príhodu jeho zvolenia zromantizovali a uvádzali, že ten hlas vyšiel z úst malého nevinného dieťaťa.

POVERENIE PETRA

Na s. 92 sa nachádza tento dialóg: Štefan Hríb hovorí: „Poverenie Petra bolo: Peter, miluješ ma? Nie Peter poslúchaš ma? A keď Peter odpovedal áno, dostal úlohu milovať svojich ľudí“. Mons. Bezák mu odpovedá: „To je krásne povedané. To je presný výklad textu“.

Nuž, podľa mojej skromnej mienky, to veru nie je ani krásne povedané, ani presný výklad textu. Po prvé: Ježiš sa nemusel pýtať Petra na poslušnosť, lebo láska už zahrňuje v sebe aj poslušnosť, kto miluje ten aj poslúcha. Veď či Ježiš nepovedal pri poslednej večeri, že „kto ma miluje, bude zachovávať moje slová?“ (Jn 4, 24). A po druhé: Keď Peter odpovedal: „Pane Ty vieš všetko, ty vieš, že ťa mám rád“, Ježiš mu povedal: „Pas moje baránky... pas moje ovce“ (Jn 21, 16-17). Týmito slovami Ježiš udelil Petrovi pastiersky úrad v Cirkvi a to znamená trošku viac než „úloha milovať svojich ľudí“.

CIRKEV A POLITIKA

Potom Štefan Hríb vnesie do diskusie svoj nevládný postoj k slovenskému národu, k zvrchovanosti, k samostatnosti a voči osobám, ktoré národ k samostatnosti doviedli. Hovorí: „Na Slovensku má Cirkev dlhodobý problém s pokúšením byť spojená s národom a štátom. Tak to bolo za Slovenského štátu, ale nielen. Keď Mečiar vyhlásil zvrchovanosť, z kostoloch sa zvonilo. Prídom my sme sa tu strašne trápili práve s Mečiarom, aby to s touto krajinou nedopadlo zle. A napriek tomu, biskupi, ľudia lásky, ktorí by to mali myslieť s touto krajinou najlepšie,

dali zvonit'... Kresťanské učenie stojí na hriechnosti všetkých ľudí, nie na výnimočnosti Slovákov. To naša Cirkev nechce vidieť?“ (s. 104)

Namiesto toho, aby tieto mylné názory na Cirkev a národ opravil a vysvetlil, Mons. Bezák so svojim diskutujúcim partnerom vo všetkom súhlasí a dopĺňa je ich vlastnými názormi, aké by človek od slovenského biskupa nečakal. V tejto súvislosti Mons. Bezák hovorí, napríklad, aj toto: „Ale my sme urobili Krista Slovákom.“ Takáto prekvapujúca odpoveď núti čitateľa opýtať sa: „Kto z nás, kedy a kde vyhlásoval, že Kristus je Slovákom?“ Ktorý teológ, kedy a kde tvrdil, že „kresťanské učenie stojí na hriechnosti všetkých ľudí?“ Tlačí sa mi na jazyk cynická otázka, ale radšej ju nevysslovím, aby sa tým niekto necítil dotknutý.

V ďalšej časti svojej odpovede Mons. Bezák sa vyjadruje k nedávnej prítomnosti kňazov v slovenskej politike a s rozhorčením sa pýta: „Prečo sa kňaz potrebuje angažovať v nejakej strane? A má byť dokonca kňaz byť prezidentom? Na Slovensku Cirkev jednoducho aj v rámci spoločnosti prebrala na seba akúsi mesiášsku úlohu...“ Atd'.

Pre informáciu R. Bezáka a Š. Hríba v krátkosti aspoň toľkoto: Prítomnosť kňazov v politike nepravíme z mesiášskej úlohy, ani nie je slovenský unikát. Bola to žiaduca a potrebná odpoveď na volanie doby, keď od polovice 19. storočia bolo treba hájiť záujmy Cirkvi na parlamentnej pôde. Z tohto dôvodu vzniká v roku 1870 v Nemecku Katolícka strana stred (Zentrumspartei). Podobne v Taliansku na popud Svätej Stolice a osobitne pápeža Benedikta XV. kňaz Luigi Sforza zakladá a vedie Taliansku ľudovú stranu (Partito popolare italiano, PPI), ktorej pokračovaním po roku 1944 je Kresťansko-demokratická strana vedená Alcide Gasperim, ktorý, mimochodom počas trvania fašistickej éry našiel azyl vo Vatikáne a súčasne je v prúde akcia za jeho blahorečenie.

V Uhorsku na konci 19. storočia vzniká Ľudová strana (Néppart), ktorej zakladateľom je gróf Nándor Zichy (a z ktorej sa neskôr vyčlenila aj Slovenská ľudová strana). Horlivými podporovateľmi Néppart boli také významné duchovné osobnosti ako kardinál Kolos Ferencz Vaszary, Otakar Proházska (neskorší biskup v Stoličnom Belehrade), Ján Černoch (neskorší ostrihomský arcibiskup a kardinál). Katolícky orientovaná politická strana zohrala významnú úlohu aj v Rakúsku, kde kňaz Ignaz Seipel (1876-1932), v rokoch 1922-1929 bol dvakrát kancelárom Rakúska a dvakrát ministrom zahraničia. Je autorom diela *Národ a štát* (Nation und Staat), čítanie ktorého by istotne pomohlo aj obom diskutantom pochopiť, prečo sa Cirkev a jej kňazi venovali aj politike.

Inými slovami, takto to bolo takmer vo všetkých stredoeurópskych a západoeurópskych štátoch. Poslanci a ministri týchto politických strán pokladali za svoju kresťanskú i občiansku povinnosť na pôde parlamentu obhajovať a presadzovať tradičné kresťanské hodnoty. Chápali to ako službu národu. To robil aj A. Hlinka i J. Tiso a ďalší slovenskí kňazi v politike. V českej časti republiky angažovanie kňazov v politike pretrvávalo nielen v medzivojnových rokoch, ale aj po vojne. Dokonca v prvých povojnových česko-

slovenských vládach Z. Fierlingra a K. Gottwalda boli dvaja českí kňazi (Jan Šrámek a František Hála) a nepoznám českého biskupa, ktorý by im to zazlieval. A preto je mi ťažko pochopiť, prečo sa nad tým tak veľmi pohoršuje Mons. Bezák v rozhovore so Štefanom Hríbom.

SLOVÁCI MAJÚ VO ZVYKU HOVORIŤ,

ŽE KRISTA ZABILI ŽIDIA

Rozhovor pokračuje poznámkou Štefana Hríba, vraj „my Slováci máme vo zvyku hovoriť, že Krista zabili židia.“ Mons. Bezák ochotne s ním súhlasí: „Doslova.“

Ozaj doslova, otec arcibiskup? Nerobí mi radosť, keď musím kňazovi pripomínať, čo on iste lepšie pozná než ja. Cez Veľký týždeň sme počúvali v pašiách, že to boli židia, čo obvinili Krista z bohorúhania, odsúdili ho a vyniesli výrok: „Hoden je smrti!“ (Mt 26, 60). Ale k tomu, aby ich rozsudok mohol byť prevedený, potrebovali súhlas rímskej vrchnosti. Preto predviedli svojho väzňa pred Pilátom, ktorého žiadali, aby potvrdil ortieľ, ktorý nad ním vyniesli. Keď Pilát nepokladal ich obvinenie za dostatočné a „nenachádzal na ňom vinu“ (Jn 18,38), vymysleli nové a obvinili ho z velezrady, vraj sa vydáva za kráľa a tým rebeluje proti cisárovi. Keď ho ani potom Pilát nechcel odsúdiť, umýval si ruky, a hovoril: „Ja nemám vinu na krvi tohto človeka...“, židia odpovedali: „Jeho krv na nás a na naše deti!“ (Mt. 27, 25).

A na dôvazok dva krátke citáty z čítaní pri sv. omši počas veľkonočnej oktávy: apoštol Peter oslovuje židov na prvé Turíce po nanebovstúpení: „Vy ste Ježiša Nazaretského... rukami bezbožníkov pribili na kríž a zavraždili“ (Sk 2, 23). Rovnako priamo hovorí apoštol Peter a Ján pred židovskou veľradou: „Nech je známe vám všetkým a celému izraelskému ľudu, že (konáme) v mene Ježiša Krista Nazaretského, ktorého ste vy ukrižovali...“ (Sk 4, 10).

Takto je to „doslova“. A nehovorila to Slováci, hovoria tak apoštoli a evanjelisti.

MEČIAR,

EMIGRANTSKÍ BISKUPI

A OSOBITNE BISKUP HNILICA
Mons. Bezák sa s takou chuťou stotožňuje s postojmi Štefana Hríba, že spolu s ním odsudzuje nielen Mečiar (ktorý vraj v očiach našich biskupov „vystupoval ako typický Slováč, áno aj tvrdé slová, ale aj sa vie prežehnať“ - s. 108), ale aj našich emigrantských „biskupov Hrušovského, Hnilicu, Zlatňanského, Vrablca, kardinála Tomku“. Jedným dychom spomína ich mená v odpovedi, ktorá končí slovami: „Keď malo vzniknúť samostatné Slovensko, počul som aj takú tézu: Keď aj so zlým, ale konečne nech už máme vlastný štát. Takže zvrchovanosť za každú cenu.“ (s. 107).

Biskupovi Hnilicovi venuje pozornosť dokonca dvakrát. Hovorí o ňom: „Bol biskupom bez presného určenia a niekto mu povedal: No vieš, keď nemáš biskupstvo, pre teba, keďže odtiaľ pochádzaš, je celá východná Európa tvojím biskupstvom. Chcel ho priateľsky povzbudiť. A on sa potom cítil byť biskupom od Pekingu cez Moskvu až sem. Jeho prívrženci sa aj pripravovali na cestu do Ruska a do východných krajín. My maličký národ, sme vyvolení zachraňovať. Nie ako jed-

notlivci, rovno ako národ. Samozrejme by sa mi páčilo, keby Slovensko robilo aj navonok niečo užitočné. Ale mnohokrát som smutný z toho, aká spravodlivosť tu doma panuje, aká je šanca, že ľudia majú rovnakú príležitosť, ako dopadajú tí šikovní. A my ideme meniť svet?“

Ako človek, ktorý mal šťastie poznať biskupa Hnilicu zblízka, som veľmi sklamaný z takéhoto nedomyselného charakterizovania biskupa Hnilicu. Už okolnosti za akých bol vysvätený za biskupa, odvaha s akou svoju biskupskú úlohu konal, nebezpečenstvá, ktoré bol ochotný za vieru podstúpiť a práca, ktorú napriek takmer neprekonateľným ťažkostiam vykonal, si zasluhujú, aby sa o ňom hovorilo úctivejšie a pokornejšie. Vysvätil ho tajne biskup Pobožný, pri čom obaja riskovali dlhoročné väzenia a možno i smrť. A som presvedčený, že obaja boli v tom čase ochotní podstúpiť aj smrť, lebo ich viedla tá láska, ktorú Mons. Bezák a redaktor Hríb v ich rozhovore tak často zdôrazňujú a jej nedostatok kdekomu vyčítajú. Nuž a bolo to práve pri vysluhovaní tejto sviatosti uvádzania do posvätného stavu, keď biskup Pobožný Pavlovi Hnilicovi povedal, že mu nemôže určiť nijakú osobitnú diecézu, ale jeho diecéza sa bude rozprestierať od Pekingu, cez Moskvu až po Berlín a budú do nej patriť krajiny, kde je Cirkev najviac prenasledovaná. Neboli to frivolné slová („No, vieš čo...“), ani „priateľské povzbudenie“, ale poverenie veľkej zodpovednosti, pripomínajúce scénu, kde Kristus posielal svojich apoštolov „ako baránkov medzi vlkov.“ Biskup Hnilica toto poslanie svedomito konal najprv na Slovensku a neskoršie v emigrácii. Stal sa biskupom umlčanej Cirkvi, vykonal mnoho dobrého pre Cirkev za železnou oponou a veľa aj pre prenasledovanú Cirkev na Slovensku. Jeho prívrženci, Rodina Panny Márie, sa nielen „pripravovali na cestu do Ruska“ a do východných krajín, ale po páde komunistickej tyranie aj tam išli a dnes blahodarne pôsobia na Ukrajine, v Rusku, na Sibíri, v Kazachstánskej republike, na Slovensku, v Českej republike a inde.

Na záver iba triviálnu maličkosť na dokreslenie portrétu biskupa Hnilicu, ktorá by mala obmäkčiť tvrdé srdce jeho kritikov: Mons. Bezák sa pohoršuje nad prepychom biskupov, ktorí sa parádia s „pozlátenými pastierskymi palicami, veď ani Mojžišova palica predsa nebola zo zlata, bola obyčajná, drevená.“ (s. 83). V knihe rozhovorov s M. Vrabcovou sa Mons. Bezák vyznáva: „Biskupskú berlu mám iba drevenú mojžišovskú palicu.“ (Marie Vrabcová, Róbert Bezák: *Vyznanie*, Bratislava 2013, s. 61). Vysvetľuje, že si ju kúpil ešte pred svojou vysviackou v Ríme, „kde sú na to špecializované obchody“. Keď teda biskupská palica hrá takú veľkú úlohu v rozprávaní Mons. Bezáka, spomeniem aj to, že takúto berlu biskupovi Hnilicovi kúpili jeho priatelia a ctelia až 13 rokov po jeho tajnej vysviacke, v roku 1964, keď pápež Pavol VI. dal pokyn, aby sa jeho sviatenie oznámilo verejnosti. Biskup Hnilica sa za prejav priateľskej pozornosti darcom vrele poďakoval a večer išiel do príslušného špecializovaného obchodu, berlu vrátil a peniaze, ktoré dostal, rozdal chudobným. Urobil to všetko ticho a v skrytosti, ako to prikazuje Kristus v reči na vrchu.

Kritický čitateľ so sklamaním odkladá knihu rozhovorov arcibiskupa s novinárom. Sklamaný je z toho, že Mons. Bezák nevyužil príležitosť, aby predstavil Cirkev

svojmu spoločníkovi a čitateľom knihy takú, aká ona v skutočnosti je a že popri chybách a nedokonalostiach je aj svätá, že je v nej a na nej viac toho, čo si zasluhuje chválu, než toho za čo ju treba kritizovať. Ako teológ s pastorálnou skúsenosťou mal celý rad možností opraviť skreslené názory Štefana Hríba, odbúrať predsudky a doplniť vedomosti o skutočnej podstate Cirkvi. Prečo ich nevyužil, prečo nepoukázal, že Cirkev nie je iba skupina ľudí ovládaná a manipulovaná hierarchiou opitou ilúziou moci a brániacou sa moderným prúdom vo vede, technike a myslení, ale že Cirkev je aj sviatosť, je tajomstvo, je mystickým Kristovým telom. Ani raz svojho spoločníka neopraví, ani raz mu nespomenie, ako by mu osožilo otvoriť si Katechizmus Katolíckej cirkvi, kde by našiel odpovede na mnohé svoje otázky. Neporadí mu, aby si - ako pravdu hľadajúci intelektuál - prehľbil svoje vedomosti pozoromným čítaním dogmatickej konštitúcie Lumen gentium a pastorálnej konštitúcie o Cirkvi v modernom svete *Gaudium et spes*. Namiesto toho prejavuje až dojemnú jednomyseľnosť a ochotne prikyvuje svojmu partnerovi na každú jeho vetu výrazmi, ktoré neraz vyznievajú ako lichotivé nadbiehanie: „To je presne povedané (s.84)... To je nádherne povedané (s. 91)... To je krásne povedané (s. 92)... Znovu veľmi presný výklad textu (s. 93)... Doslova (s. 106)... To je taká pekná otázka (s. 109). Výsledkom je, že z knihy sa dozvieme iba to, akú predstavu má o Katolíckej cirkvi Štefan Hríb a ako mu to všetko odobruje arcibiskup a katolícky teológ.

Čitateľovi neujde, že obaja diskutéri veľa hovoria o láske, o potrebe láskyplného prístupu pri posudzovaní ľudského konania. V pohľade na Cirkev ich najviac znepokojuje nedostatok lásky a prevaha právnej i administratívnej štrukturalizácie nad láskou. V tom majú čosi pravdy - láska je prvoradá. Lenže ani štrukturalizácia nie je zbytočná; iba treba vedieť nájsť správnu rovnováhu medzi obomi. Čitateľa však musí zarmútiť, že autori sú síce uchvátení kázanim o láske, ale veľmi skromní na prejavy lásky voči Cirkvi, voči svojmu národu, voči bratom biskupom. Biblicky povedané, vidia triesku v oku svojich bližných ale brvno vo vlastnom oku nevidia.

V knihe sú aj ďalšie výroky a kritické poznámky o Cirkvi a jej predstaviteľoch, o ktorých by sa dalo čo-to povedať. Myslíam si však, že aj tieto ukážky stačia na ilustrovanie hĺbky a šírky podujatia, ktoré nemožno charakterizovať ináč ako premámenú príležitosť. Štefan Hríb v úvode nepriamo naznačuje, že jeho ambíciou bolo vytvoriť slovenskú verziu „fascinujúcej knihy rozhovorov nemeckého novinára Petra Seewalda s pápežom Benediktom“ (s. 9). Nepodarilo sa mu to už aj z toho jednoduchého dôvodu, že on sám má k Seewaldovi dosť ďaleko a Mons. Bezák k Benediktovi ešte ďalej.

Nedotkol som sa ani dvoch ďalších častí knihy: o Bohu a o človeku. Poviem iba toľko, že znalosti teodície a kresťanskej antropológie Š. Hríba sú približne na tej istej úrovni ako jeho znalosti ekleziológie.

A nakoniec chcem s uznaním dodať, že kniha má veľmi peknú, vkusnú a modernú grafickú úpravu.

(Pokračovanie z minulého čísla)

Ak si všimame krásne javy fyzického sveta, zistíme, že zďaleka nespĺňajú uvedené požiadavky alebo podmienky dokonalej krásy. Po prvé - ideálny obsah nie je v prírodnej kráse dostatočne priezračný, neodkrýva v nej celú svoju tajomnú hĺbku, odhaľuje len svoje všeobecné kontúry, vlastne ilustruje v jednotlivých konkrétnych javoch najelementárnejšie príznaky a definície absolútnej idey. Tak aj svet vo svojich zmyslových vlastnostiach odhaľuje všepreniknuteľnosť a bezváhovitú ideálneho princípu; rastliny svojou viditeľnou podobou prejavujú expanzivnosť životnej idey a všeobecnú snahu pozemskej duše o vyššie formy bytia; krásne živočíchy vyjadrujú intenzívnu životných motívov zjednotených do zložitého celku a vyrovnaných až tak, aby umožňovali slobodnú hru životných síl, atď. V tom všetkom je nesporné stelesnená idea, ale len veľmi všeobecne a povrchné, zo svojej vonkajšej stránky. Tejto povrchnej materializácii ideálneho princípu v prírodnej kráse tu zodpovedá rovnako povrchné oduševnenie hmoty, z čoho vyplýva možnosť zdanlivého protirečenia formy a obsahu: zjavne zlé zviera môže byť veľmi krásne (protirečenie je tu len zdanlivé najmä preto, že prírodná krása svojím povrchným charakterom vôbec nie je schopná vyjadriť ideu života v jej vnútornej, mravnej kvalite, iba v jej vonkajších fyzických náležitostiach ako je sila, rýchlosť, sloboda pohybu, atď.). S tým súvisí aj tretia podstatná nedokonalosť prírodnej krásy: keďže prírodná krása len navonok a všeobecne prikrýva škaredosť materiálneho bytia a nepreniká do zútra a v úplnosti (všetky jeho súčasti), tak sa aj uchováva táto krása nemanne a naveky len všeobecne, vo svojich všeobecných vzoroch - v rodoch a druhoch, ale každý oddelený krásny jav alebo tvor zostáva vo svojom vlastnom živote pod vládou materiálneho procesu, ktorý najprv pretrháva jeho krásnu formu, a potom ho zničí. Z pohľadu naturalizmu je táto pomínutosť všetkých individuálnych javov krásy osudným a nevyhnutným zákonom. Aby sa však bolo možné čo i len teoreticky zmieriť s týmto víťazstvom všeničiacieho materiálneho procesu, treba prehlásiť (ako to robia dôsledné mozgy tohto smeru) krásu a vo všeobecnosti všetko ideálne na svete za subjektívnu ilúziu ľudskej fantázie. My však vieme, že krása má objektívny význam, že pôsobí mimo ľudskeho sveta, že samotná príroda nie je ku kráse ľahostajná. A aj v prípade, že sa jej nedarí uplatniť dokonalú krásu v oblasti fyzického života, nie nadarmo sa povzniesla cestou veľkej námahy a úsilia, strašných katastrof a škaredých, no pre konečný cieľ nevyhnutných výplodov z tejto našej oblasti do sféry uvedomelého ľudskeho života. Úloha nespĺniteľná prostriedkami fyzického života musí byť splnená prostriedkami ľudskej tvorivosti.

Z toho vyplýva trojaká úloha umenia všeobecne: 1) priama objektivizácia tých najhlbších vnútorných definícií a kvalít živej idey, ktorú nemôže vyjadriť živá príroda; 2) oduchovenie prírodnej krásy a prostredníctvom toho 3) zvečnenie jej individuálnych prejavov. To je premena fyzického života na život duchovný, to znamená na taký, ktorý po prvé - má sám v sebe svoje slovo

alebo Zjavenie a ktorý je schopný sa bezprostredne vyjadrovať navonok; po druhé - ktorý je schopný vnútorne sa pretvárať, oduchovňovať materiu alebo sa v nej pravdivo stelesňovať; po tretie - ktorý je nezávislý od vlády materiálneho procesu, a preto pretrvávajúci naveky. Dokonalé stelesnenie tejto duchovnej plnosti v našej realite, uskutočnenie absolútnej krásy v nej alebo vytvorenie vesmírneho duchovného organizmu je najvyššou úlohou umenia. Je jasné, že splnenie tejto úlohy sa musí zhodovať s koncom celého svetového procesu. Ak ešte trvajú dejiny, môžeme mať len čiastkovú a útržkovitú predzvesť, akési tušenie

VLADIMÍR SOLOVJOV

Všeobecný zmysel umenia

(anticipáciu) dokonalé krásy. Druhy umenia, ktoré dnes existujú, vo svojich najväčších dielach zachytávajú záblesky večnej krásy v našej plynúcej realite a pokračujú vo svojej úlohe predznamenávajú budúce, umožňujú nám dopredu okúsiť skutočnosť, ktorá nie je z tohto sveta a ktorá raz nastane. Umenie tak slúži ako prechod a ako spojovací článok medzi krásou prírody a krásou budúceho života. Takto chápané umenie prestáva byť prázdnu zábalou a stáva sa čímisi dôležitým a poučným, nie však v zmysle didaktických poučiek, ale v zmysle oduševneného proroctva. To, že taký vznešený význam umenia nie je svojvoľnou požiadavkou, vyplýva z nerozlučného spojenia, ktoré kedysi naozaj existovalo medzi umením a náboženstvom.

Túto prvotnú neoddeliteľnosť náboženských a umeleckých skutočností, samozrejme, nepovažujeme za ideál. Pravdivá, naplnená krása potrebuje veľký priestor pre ľudský prvok a predpokladá vyšší a zložitejší rozvoj sociálneho života, než aký mohol byť dosiahnutý v prvotnej kultúre. Na súčasné odcudzenie náboženstva a umenia sa dívame ako na prechod od ich dávneho spojenia k budúcej slobodnej syntéze. Veď aj ten dokonalý život, ktorého náznaky nachádzame v

pravdivom umení, nebude založený na pohltení ľudského elementu božským prvkom, ale na ich slobodnom vzájomnom pôsobení.

Teraz môžeme vecne podať všeobecnú definíciu naozajstného umenia: Každé citelné zobrazenie akéhokoľvek predmetu a javu z hľadiska jeho konečného stavu alebo vo svetle budúceho sveta, je umeleckým dielom.

III

Toto predpovedanie dokonalej krásy v ľudskom umení býva trojakého druhu: 1) priame alebo magické, keď tie najhlbšie vnútorné stavy spájajúce človeka s pravou

v idealizovanej podobe známe pravidelné tvary prírodných telies a vyjadruje víťazstvo týchto ideálnych foriem nad základnou antiideálnou vlastnosťou hmoty - tiažou. Klasická socha idealizujúca krásu ľudskej podoby a prísne dodržiavajúca tenkú, avšak presnú čiaru oddeľujúcu telesnú krásu od krásy zmyselnej, predchádza v zobrazení onú duchovnú telesnosť, ktorá sa nám raz odhalí v živej skutočnosti. Krajina-malba (a čiastočne i lyrická poézia) reprodukuje v koncentrovanej podobe ideálnu stránku zložitých javov vonkajšej prírody, očisťujú ich od všetkých materiálnych náhodností (a dokonca aj od trojzmer-

ným odrazom absolútneho ideálu od krásnej ľudskej reality, ktorá však tomuto ideálu nie je adekvátna a ktorá je preto aj odsúdená na zánik:

*Nastane raz deň,
keď zahynie posvätná Trója.
A s ňou Priamos padne
i ľud kopijníka Priama.*

Moderní básnici vracajúci sa k témam antického eposu vedome a vo forme všeobecnej pravdy vyjadrujú tú myšlienku, ktorá sama o sebe konkrétne vystupuje v ich vzoroch. Ako v Schillerovej „Víťaznej slávnosti“:

*Rauch ist alles ird'sche Wesen;
Wie des Dampfes Säule weht,
Schwinden alle Erdengrößen,
Nur die Götter bleiben stät.*

A ešte jasnejšie (ako zdôraznený dojem) v balade Žukovského:

*Otumanilasja Ida,
Omračilsja Ilion,
Spit žrebnij stan Atrida,
Na ravnine bitvy - son...*

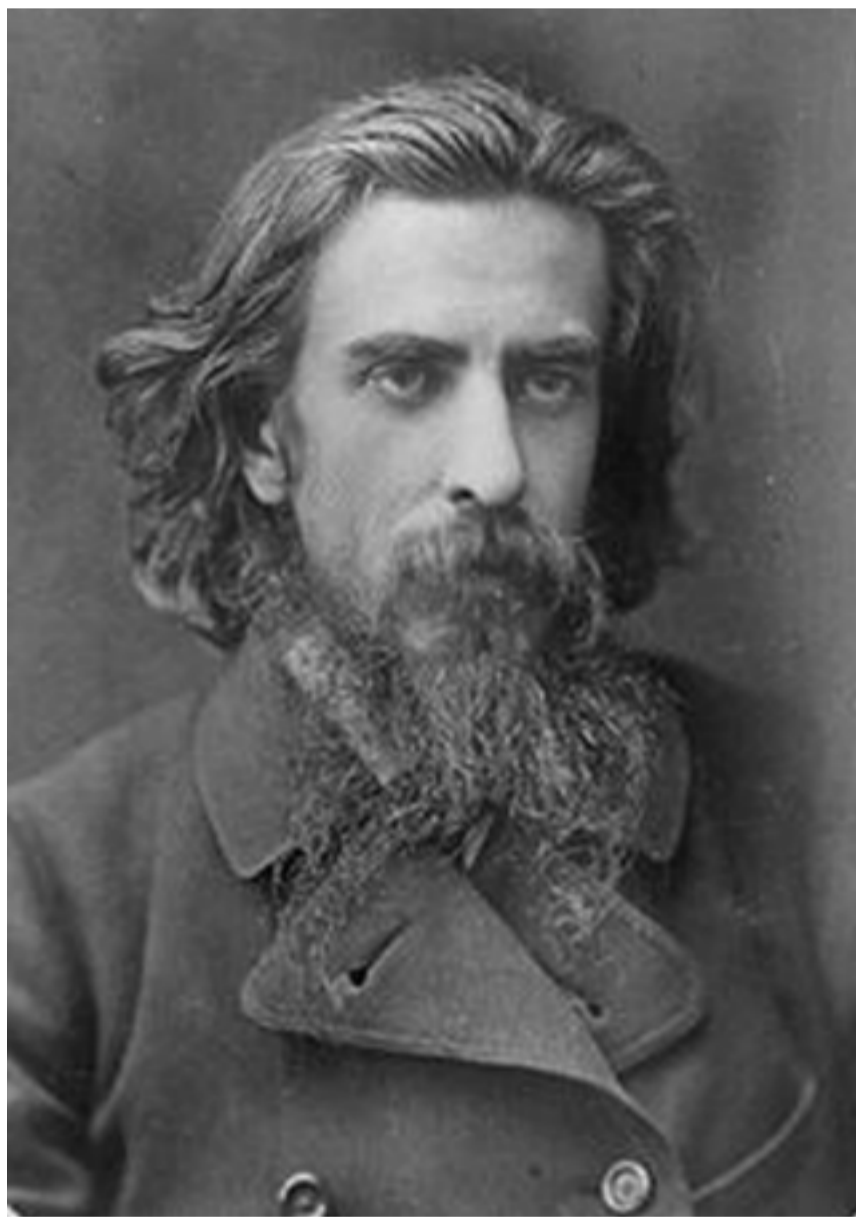
nosti). Náboženské maliarstvo (a poézia) je idealizovanou reprodukciami tých javov z histórie ľudstva, v ktorých sa predtým odkrýval vyšší zmysel nášho života. 3)

Tretí, záporný druh estetického predznamenávanie budúcej dokonalé skutočnosti, je nepriamy, skrže odraz ideálu od prostredia, ktoré mu nezodpovedá a ktoré umelec typicky ešte viac zvyrazňuje pre väčšiu jasnosť odrazu. Nesúlad medzi danou skutočnosťou a ideálom alebo vyšším zmyslom života môže byť rôzneho druhu: po prvé - známa ľudská skutočnosť, dokonaná po svojom krásna (najmä v zmysle prírodného človeka), ktorá však nevyhovuje tomu absolútnemu ideálu, pre ktorý je predurčený duchovný človek a ľudstvo. Achilles a Hektor, Priamos a Agamemnon, Krišna, Ardžuna i Ráma sú nesporné krásni, ale čím umeleckejšie sú zobrazení oni samotní a ich činy, tým je v konečnom dôsledku jasnejšie, že nie sú naozajstnými ľuďmi a že ich hrdinské skutky netvorí skutočné ľudské dielo.

So všetkou pravdepodobnosťou Homér a zaiste aj autori indických eposov nemali na zreteli túto myšlienku - my však musíme nazvať grécky epos mimovoľným a nejas-

Ešte hlbšie vzťahy k neuskutočniteľnému ideálu nachádzame v tragédii, kde sú samotné zobrazené osoby preniknuté vedomím vnútorného protikladu medzi vlastnou skutočnosťou a tým, čo by malo byť. Na druhej strane zas komédia zosilňuje a prehľbuje pocit ideálu tak, že po prvé - zdôrazňuje tú stránku skutočnosti, ktorá v žiadnom zmysle nemôže byť nazvaná krásnou a po druhé - predstavuje osoby žijúce touto skutočnosťou ako celkom spokojné so svojim stavom, čím sa prehľbuje ich rozpor s ideálom. Je to práve samofúbosť, a nie vonkajšie vlastnosti sujetu, čo tvorí podstatný príznak komického na rozdiel od tragického elementu. Napríklad Oidipus, ktorý zabil svojho otca a oženil sa so svojou matkou, by mohol byť nehľadiac na to, čo spáchal, výsostne komickou postavou, ak by sa postavil k svojim strašným činom so zhovievavou samofúbosťou, súdiac, že sa všetko odohralo neúmyselne a on nenesie nijakú vinu, a preto môže spokojne nakladať so všetkou mocou, ktorej sa mu dostalo.

Ak definujeme komédiu ako negatívne predpovedanie životnej krásy skrže jej typické zobrazenie antiideálnej skutočnosti v jej samofúbošti, pod touto samofúbosťou samozrejme nerozumieme spokojnosť tej či onej konajúcej osoby s tou či onou jednotlivou situáciou, ale len všeobecnú spokojnosť s celým daným usporiadaním života, pričom túto spokojnosť plne prežívajú aj tie konajúce osoby, ktoré sú v danej chvíli s niečím nespokojné. Napríklad molierovskí hrdinovia sú, samozrejme, veľmi pobúrení, keď ich bijú palicami, ale inak sú dokonale spokojní s daným poriadkom vecí, pri ktorom je bitie palicami jednou zo základných foriem spoločnosti. Podobne je aj Čackij v Útrapách z rozumu veľmi rozhorčený zo života moskovskej spoločnosti, ale z jeho reči je zrejme, že by bol s takým životom dokonale spokojný, len keby mu Sofia Pavlovna venovala viac pozor-

podstatou vecí a s nadpozemským svetom (alebo, ak treba, s bytím všetkého existujúceho an sich) a predierajúce sa cez všetky konvencie a materiálne ohraničenia; nachádzajú svoj pravý a plný výraz v nesmierne krásnych zvukoch a slovách (hudba a čiastočne čistá lyrika); 2) nepriame, skrže zosilnenie (potencializáciu) danej krásy, keď sa vnútorný podstatný a večný zmysel života - ukrytý v čiastkových a náhodných javoch prírodného a ľudského sveta a len zahmlene a nedostatočne vyjadrený v ich prirodzenej kráse - odhaľuje a objasňuje skrže umelca reprodukováním týchto javov v koncentrovanej, očistenej, idealizovanej podobe.

Takto reprodukuje architektúra

nosti a keby Famusovi hostia ne-načúvali so zbožnou úctou istému Francúzikovi z Bordeaux a nerozprávali by po francúzsky: preto by pri všetkej svojej nespokojnosti a dokonca zúfalstve Čackij zostával čisto komickou postavou, ak by teda živou postavou bol naozaj. Niekedy morálne rozhorčenie kvôli hocakej drobnosti zvýrazňuje nespokojnosť s celou ničotnou realitou, čím sa komický dojem ešte prehľbuje. Tak v „Svadbe Krečinského“ je výrazná komickosť istého monológu založená na tom, že prehovárajúca postava, znášajúca trest za podvody v kartách, považuje za absolútne normálne, že jedni pri kartových hrách švindľujú, a druhí ich za to bijú, no rozčuluje sa len kvôli neprimerane veľkej odplate v danom prípade.

Ak nehľadiac na spomenutý rozdiel medzi epickým, tragickým a komickým elementom rozdelíme všetky ľudské typy podliehajúce umeleckému zobrazeniu na kladné a záporné (ako sa to zvykne robiť),

ľahko zbadáme, že tí prví musia prevládať v znázorňujúcich umeniach (v sochárstve a maliarstve), a tí druhí zase v poézii. Lebo sochárstvo a maliarstvo prichádzajú do bezprostredného styku s telesnými formami, ktorých krása je už realizovaná v skutočnosti, hoci ešte potrebuje zosilnenie alebo idealizáciu. Zatiaľ čo hlavným predmetom poézie je mravný a sociálny život ľudstva, ktorý je nekonečne vzdialený uskutočneniu svojho ideálu. Na to, aby bolo vymodelované krásne telo alebo namaľovaná krásna tvár, očívidne nie je potrebné ono prorocké predpovedanie a ona priamo tvorivá sila, ktoré sú nutné pre poetické zobrazenie dokonalého človeka alebo ideálnej spoločnosti. Preto okrem náboženských epej (ktoré si až na niekoľko výnimiek zasluhujú uznanie za svoj úmysel, nie však za jeho realizáciu) sa najväčší básnici vyhýbali zobrazovaniu čisto ideálnych alebo kladných typov. Takí sú napríklad u Shakespeara pustovníci (v „Rómeovi a Júlii“) alebo čarodejníci (v „Búrke“) a pre-

važne ženy, najmä tie obdarované skôr až prírodnou čistotou, než duchovným ľudským mravným charakterom. Práve Schiller, ktorý mal slabosť na cnostné typy oboch pohlaví, ich zobrazoval viac menej negatívne.

Aby sme videli, že v najväčších dielach poézie sa zmysel duchovného života realizuje len prostredníctvom odrazu od neideálnej ľudskej skutočnosti, vezmime si Goetheho Fausta. Kladný zmysel tejto lyricko-epickej tragédie sa ukazuje až v poslednej scéne druhej časti a abstraktne je zhrnutý v záverečnom zbere Alles Vergänglich ist nur ein Gleichniss atď. Kde je však priame organické spojenie medzi touto apoteózou a ostatnými časťami tragédie? Nebeské sily a „das ewig Weibliche“ prichádzajú zhora, teda zvonku, a neodkrývajú sa znútra samotného obsahu. Idea poslednej scény je prítomná v celom Faustovi, ale z onoho čiastočne reálneho, čiastočne fantastického deja, z ktorého pozostáva tragédia samotná, sa iba odráža. Podobne ako

lúč svetla pohráva v diamante len pre potešenie pozorovateľa, no bez akejkoľvek premeny materiálneho základu kameňa, tak aj tu duchovné svetlo absolútneho ideálu, naložené fantáziou umelca, ožaruje temnú ľudskú pôsobnosť, ale nijako nemení jej podstatu. Povedzme že básnik schopnejší než Shakespeare alebo Goethe nám predstavil v zložitom poetickom diele umelecké, teda pravdivé a konkrétne zobrazenie pravého duchovného života - takého, aký by mal byť a ktorý by dokonalo uskutočňoval absolútny ideál - a predsa by aj tento zázrak umenia, ktorý sa dosiaľ nepodaril žiadnemu básnikovi, bol uprostred prítomnej reality len veľkolepým preludom na pustatiny bez vody, rozdrážďujúcim, nie však ukájajúcim našu duchovnú túžbu. Dokonalé umenie musí vo svojej konečnej úlohe stelesniť absolútny ideál nie len v zobrazení, ale v samotnej podstate - musí oduchovniť, prepodstatniť náš reálny život. Ak niekto povie, že taká úloha prekračuje medze umenia, kladie zároveň

otázku: kto tieto medze stanovil? V histórii ich nenachádzame; vidíme tu umenie premieňajúce sa - v procese vývoja. Jeho jednotlivé odvetvia dosahujú vo svojich sférach najväčšiu možnú dokonalosť a viac sa už nerozvíjajú - zato však vznikajú nové druhy umenia. Zdá sa, že sa všetci zhodnú v tom, že sochárstvo doviedli do konečnej dokonalosti starí Gréci, a tak isto môžeme sotva očakávať ďalší pokrok v oblasti hrdinského eposu a čistej tragédie. A dovoľm si ísť ešte ďalej. Nepovažujem za nijako odvážne tvrdenie, že ako staré národy už zavŕšili uvedené umelecké formy, tak i nové európske národy už vyčerpali všetky ostatné nám známe druhy umenia - a ak má umenie budúcnosť, tak v úplne novej sfére pôsobnosti. Samozrejme, že budúci vývoj estetického tvorby závisí od všeobecného chodu dejín. Pretože umenie vo všeobecnosti je oblasť stelesnenia ideí, a nie ich prvotného zrodu a rastu.

Z ruštiny preložila
Katarína Džunková

JOZEF TÓTH

Testament Jána Pavla II.

*Zanechal som vám iba to,
čo som dostal.
Sú to tri stĺpy,
na ktorých svet stojí:
Cesta, Pravda a Život,
kotviace v Ježišovi!
A čo je mimo toho,
to sú len vajatania,
hľadania a kríže,
bratia moji,
veď preto je svet chorý
a jeho hnisajúce rany
a bolesti
nikto nezahojí!*

*Ja som bol iba hlasom,
hlasom volajúcim v púšti
výkrikom a otcom sveta,
práve teraz, keď v protikladoch najvyšších
sa svet v krčoch zmieta.
A hmota veľmi narástla,
um techniky nás pritlačil
celkom k sebe,
ale duchom nás oddialil,
a čím ďalej je bližšie peklo,
bližšie ako je nebo.
A na týchto krídlach techniky
radostnú zvesť som hlásal,
hlásal ten zázrak sveta.
Bol som ako hlas na púšti,
výkričník a otec sveta
a so mnou vždy boli dvaja:
Peter a Ježiš z Nazareta!*

*Hlásal som: Pokoj vám, nebojte sa!
Ja nie som prorok falošný,
ani čudák z geta.
Videl som vo videní,*

*tak, ako vidím vás:
Alebo prijmete záchranný pás
a budete spievať,
alebo to bude vaša posledná veta.
To nie ja vám vravím,
Karol Wojtyla z Krakova,
ale Ježiš, Boh a človek z Nazareta.
A ja som sa neodchýlil
ku žiadnej pravde novej,
Kainovej.
Zostal som verný pravde,
pravde vesmírnej,
ktorú som prijal
pri Cézarey Filipovej!*

*Miloval som túto zem
a všetko, čo je na nej.
Ale najviac som miloval bratov a sestry,
ponížených, chudobných a chorých
a uprostred ľudských bolestí a krížov
nádej, nádej, nádej!*

*A hoci odchádzam,
stále, stále som tu s vami
a s Nazaretským prekonávam všetky Sodomy
novými vzkrieseniami!
A môj testament je pre vás odkazom,
milovaní, bratia moji:
„Chodte a rozdávejte sa.
To je najlepší a najkrajší zákon.
A pracujte
ako pracujú včely v spievajúcom roji.“*

*Podpísaný vlastnoručne:
Pápež Ján Pavol II,
vlastným menom Karol Wojtyla,
testament bol napísaný v čase,
keď na krakovskej veži hodina času
dvanástu odbila.*

PRÍHOVOR

EMILA VONTORČÍKA

Každý rok, tentoraz už po šestnásty raz, sa stretáme pri príležitosti vyhodnotenia literárnej súťaže O cenu Slovenského učeného tovarišstva. Svedčí too tom, že sme si v tomto staroslávnom meste Trnava zachovali zmysel pre národnú minulosť, že sme nepodľahli mediálnemu tlaku súčasnej spoločnosti, ktorá sa stále viac a viac vzdáľuje tradičného kresťanského, slovenského a morálnemu spôsobu života a ktorá stále viac a viac stráca slusnosť a hanbu.

Úpadok národného spoločenstva sa začína úpadkom a stratou historického vedomia, stratou historickej zakoreneneosti. Prvý predseda SNR po novembri vyhlásil napríklad, že Slovensko vraj nemá históriu....

Takmer všemocný prúd (lebo všemocný názoraj nie je!), prúd úpadkového spôsobu života snaží sa nám vnútiť do vedomia i podvedomia, ako v minulosti za totality, tak aj dnes, že sa všetko začína súčasnosťou.

To nie je pravda! My Sloveni-Slováci sme autchtónnym obyvateľstvom tejto krajiny a vlnajšie slávné 1150. výročie príchodu solúnskych bratov, svätých Cyrila a Metoda, opäť zvyraznilo, že základy kresťanského kultu a kultúry, vedy a literatúry boli tu položené už pred vyše tisícročím a sú stále živé a plodnosné. Stále z nich čerpáme silu pre nové a nové vývojové obdobia: aby sme sa vzopreli tomu, čo sa nám nanucuje a pridrži sa toho, čo nás spoľahlivo sprevádza storočiami v rámci tradičnej kultúry, prameniacej z nevyčerpatelného základu európskej kresťanskej civilizácie.

Prvá kodifikácia spisovného jazyka Slovenov v našom geografickom prostredí sa uskutočnila vlastne formou štandardizácie cirkevného a literárneho jazyka pre potreby evanjelizácie prostredníctvom cyrilo-metodskej misie a jej žiakov. Základ, ktorý nám zanechalo veľkomoravské a cyrilometodské historické obdobie, bol taký silný, že jeho kontinuitu neprerušili ani rozpad Svätoplukovej ríše, ani tatarské plienenie, ani dvestoročné susedstvo s Osmanským impériom, ktorého súčasťou po osem generácií sa stalo celé dolné Uhorsko (dnešné Maďarsko) a na dvadsať rokov aj časť južného Slovenska ako Novozámocký pašalík.

Preto keď v onej tragickej dobe veľký syn slávneho rodu Poznanovcov kardinál Peter Pázmaň, ktorý mal sídlo práve v starodávnom meste Trnava, založil tu prvú univerzitu v Kráľovskom Uhorsku, našlo sa v slovenskom prostredí dostatok Slovákov, ktorí začali pracovať na tom, aby sa ustálila písaná, literárna forma spisovného jazyka Slovákov na Strednom Dunaji, tu pod Tatrami, a aby preklenula dlhé a rušné časové obdobie od cyrilo-metodskej éry a dala nový základ pre rozvoj písomnosti, literatúry a celej kultúry, ktorej spisovný jazyk je fundamentom.

Preto sa s úctou skláňame pri tomto pamätníku pred nadľudským dielom nášho nezabudnuteľného Antona Bernoláka, ktorý nielen svojimi základnými kodifikačnými prácami, ale aj päťzväzkovým slovníkom budoval základy moderného, súčasného jazyka Slovákov. On to bol, čo urobil ten historický osudový krok k odčleneniu sa od češtiny, vyvíjajúcej sa po stáročia v inom spoločenskom a politickom prostredí a vyzdvihol špecifikum slovenčiny, jej jedinečnosť a starobnosť, ktorú mnohí slavisti označujú za bázu, v ktorej sa stretávajú všetky slovanské jazyky sveta.

A pretože sa približuje dvesté výročie od narodenia Andreja Radlinského, pripomeňám aj kontinuitu činnosti dvoch slovenských veľikánov: Antona Bernoláka a Andreja Radlinského, ktorí sú zo slanického rodu Bernolákovcov na Orave (Radlinského matka bola rodená Bernoláková). Andrej Radlinský to bol, čo sa naplno angažoval v zápase o národnú jednotu pri zjednocovaní úsilia tretej generácie bernolákovcov a novej generácie národne uvedomelých štúrovcov pri tvorbe spoločného spisovného jazyka, tzv. opravenej slovenčiny v spolupráci so Štúrom, Hurbanom, a najmä s Hodžom i celého radu bernolákovcov z katolíckeho tábora. A podarilo sa! Nová slovenčina podložená Hattalovou gramatikou dala nový rozlet literatúre i celej slovenskej kultúre.

A nielen to! Nie menej dôležité je dielo, ktoré Andrej Radlinský zanechal založením SSV, ktorý po zatvorení MS a slovenských gymnázií niesol hlavné bremeno národnouvedomovacej činnosti a jeho literárneho zabezpečenia až do rozpadu Uhorska.

Nech teda aj tohtoročný šestnásty ročník vyhodnotenia literárnej súťaže O cenu Slovenského učeného tovarišstva prispeje k uvedomeniu si historickej kontinuity národného života v tomto meste i v celej Slovenskej republike!

Účastníci vyhodnotenia Literárnej súťaže O cenu Slovenského učeného tovarišstva pred pamätníkom Antona Bernoláka v Trnave

Literárna súťaž O cenu Slovenského učeného tovarišstva

XVI. ročník

MIMORIADNE CENY

CENA PREDSEDU
TRNAVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA
VIERA PAVLEDOVÁ

CENA PRIMÁTORA MESTA TRNAVA
JANKA BLAŠKOVÁ
Jaslovské Bohunice

CENA PREDSEDU MATICE SLOVENSKEJ
MONIKA MIČUDOVÁ
Malacky

CENA KULTÚRY
MÁRIA KUTÁKOVA - OPATOVSKÁ
Trnava

CENA SPOLKU SV. CYRILA A METODA
IMRICH JESENSKÝ, Čaňa

POÉZIA

I. kategória

1. miesto ADAM KOLLÁR, Stará Ľubovňa
2. miesto JANA BIGANIČOVÁ, Stará Ľubovňa
2. miesto JÚLIA PLATKOVÁ, Plavnica
3. miesto ADRIANA KIGYÓŠIOVÁ, Svidník
3. miesto MIRIAM JACKANINOVÁ, Svidník

Čestné uznanie - KRISTÍNA RYZNEROVÁ, Svidník
Čestné uznanie - TOMÁŠ SOLANA, Svidník

II. kategória

1. miesto BARBORA PLUTOVÁ, Stará Ľubovňa
2. miesto EVA MADIOVÁ, Bratislava
3. miesto SILVIA MAGYROVÁ, Žarnovica
3. miesto ALENA POTOČNÍKOVÁ, Púchov

Čestné uznanie - DÁVID PETRÍK, Michalovce
Čestné uznanie - SIMONA DOLNÍKOVÁ, Cífer
Čestné uznanie - MÁRIA SVATENÁ, Považská Bystrica
Čestné uznanie - PAVOL BENKA, Pobedim
Čestné uznanie - RENÁTA KULJOVSKÁ, Dunajov

III. kategória poézia

1. miesto EDITA STRIEŽENCOVÁ, Trnava
2. miesto PETER ŠÍPOŠ, Topoľčany
2. miesto PAVOL FEKETE, Košice

3. miesto ANNA LAŽOVÁ, Svidník

Čestné uznanie - MÁRIA ADAMČÍKOVÁ, Považany

Čestné uznanie - MARIANA SCHMIEDER,
Oravská PorubaČestné uznanie - MILADA KRAJÁČOVÁ,
Suchá nad Parnou

Čestné uznanie - MÁRIA STOPKOVÁ, Čimhová

Čestné uznanie - PETER JALČ, Medzilaborce

Čestné uznanie - ALŽBETA BUDZÁKOVÁ, Rakúsy

Čestné uznanie - DOBROSLAVA LUKNÁROVÁ, Rača

Čestné uznanie - DUŠAN BOROVSÝ, Trnava

Čestné uznanie - EUDMILA PISARSKÁ, Prešov

Čestné uznanie - LADISLAV HORVÁTH, Trnava

Čestné uznanie - MÁRIA MALÁ, Lutilla

PRÓZA

I. kategória

1. miesto JÁN MICHAL RIŠKO, Ľubotice
2. miesto VIKTÓRIA RIBOVIČOVÁ, Ľubotice
3. miesto KLÁRA JUŠČÁKOVÁ, Prešov

Čestné uznanie - LUCIA HORVÁTHOVÁ, Kapušany

Čestné uznanie - RASŤO FRANKO, Nižná Šebastová

Čestné uznanie - RACHEL SARÁKOVÁ, Ľubotice

II. kategória

1. miesto TOMÁŠ GERBERY, Plešivec
2. miesto EVA ZAJACOVÁ, Vysoká nad Kysucou
3. miesto MÁRIA NGOVÁ, Popudinské Močidľany

Čestné uznanie - DENISA GUBÁNIOVÁ, Krškany

Čestné uznanie - KATARÍNA JANČEKOVÁ,
Veľké BedzanyČestné uznanie - MARTINA A GABRIELA
SCHMIEDTOVÉ, Senica

Čestné uznanie - ADRIÁNA KONDLOVÁ, Trnava

III. kategória

1. miesto JOZEF PÁLENÍK, Svinná
2. miesto ZUZANA MARTIŠKOVÁ, Topoľčany
3. miesto VIKTÓRIA LAURENT - ŠKRABALOVÁ,
Paríž

Čestné uznanie - ANNA ŠOURKOVÁ, Martin
Čestné uznanie - KATARÍNA PETRISKOVÁ, Heľpa
Čestné uznanie - IVAN HALAMA, Brezno
Čestné uznanie - EVA MASNÁ, Podhorie
Čestné uznanie - LUDMILA ORAVCOVÁ, Behynce

Pohľad na čestné predsedníctvo. Zľava: Margaréta Partelová, Ján Gallik, Teodor Križka (predseda poroty), Michal Hospodár, predseda Spolku sv. Cyrila a Metoda, Adriana Horváthová, predsedníčka MO MS v Trnave a predsedníčka Literárneho klubu Bernolák, Marián Tkáč, predseda Matice slovenskej a Eva Jarábková

IMRICH JESENSKÝ POVEŠŤ

O BISKUPOVI GORAZDOVI (výber) Cena Spolku svätých Cyrila a Metoda

Vyhnanci po mnohých dňoch prišli k priesmyku Soroška. Na odporúčanie obyvateľov z jednej osady pod priesmykom si putujúci vyhnanci vzali dvoch skúsených mužov z dediny, aby ich previedli cez Sorošku na rovinnu k hradu pod Turňou. Hrad bol nedávno dostavaný, hrdo sa vypínal na pravidelnom okrúhlym kopci nad rovinnou.

Cesta cez Sorošku bola dlhá a namáhavá. Ale zdolali ju šťastlivo. Ďakovali Bohu a tešili sa, že ich ochránil od všetkých nástrah tohto prechodu cez priesmyk. Poďakovali sa dvom sprievodcom a vyplátili im zaslúženú mzdu. Otec biskup Gorazd im udelil zvláštne požehnanie. Dvaja dočasní sprievodcovia Soroškou sa v pokoji vrátili späť do svojej dediny.

Neďaleko cesty pri potoku sa všetci putujúci usadili. Pomocníci obriadili a nakŕmili kone a nechali ich spásť trávu na brehu potoka. Ešte predtým im povrázkami spútal predné nohy nad kopytami, aby sa nevzdialili. Potom založili oheň pod kotlíky, v ktorých uvarili obed. Kňazi sa v potoku poumývali, okefovali si odev a vyčistili obuv. Tu pobudnú do zajtra, hneď na svitaní poputujú k starobylej osade Chom, ktorá leží na pravom brehu rieky Hornád.

V osade pôsobí starý kňaz Ján už mnoho rokov. Sám sa rozhodol ísť zo sídla Nitry až na východ, kde rozširoval evanjelium po dedinách v okolí Slanských vrchov. Sídlom farnosti určil práve v spomínanej veľkej a prastarej osade. Za kňaza bol vyučený na latinských školách a viac rokov pôsobil v Nitre a na okolí, keď ešte vládol knieža Rastislav. On poprosil byzantského cisára, aby mu poslal kňazov, ktorí by naučili evanjeliu všetok jeho ľud v jemu zrozumiteľnej reči. Aj on sa pridá k tým zástupcom a vyznával Boha v jazyku ľudu, ktorý nazvali hlaholikou. Ona ešte viac stmelila Slovenov okolo apoštolátu svätých mužov Cyrila a Metoda. K nej pridali mnohí spolubratia v kňazskej službe, ktorí sa rozhodli ísť medzi ľud do všetkých kútov v slovenskej ríši. Tam šírili pravú vieru o Ježišovi Kristovi. Naučili ich to múdri solúnski bratia.

Biskup Gorazd a ostatní muži s ním putujúci došli na chatár dediny, rozľahlej osady Chom. Tam s krížom im prišli oproti ľudia z osád s kňazom a predstavenými. Staručký kňaz stál na čele sprievodu veľkého množstva

ľudu, ktorí prišiel vzdať hold a vďaka otcovi biskupovi Gorazdovi a jeho kňazskej vyhnaneckej skupine. Bolo práve slnkom zaliate poludnie a polia oplývajúce úrodou plodín sa tiahli dookola. Za poľami na kopci s vypínal Starý hrad, ktorý dal postaviť ešte zjednotiteľ Slovenov, kráľ Samo. Na hrade, ale aj pod ním na majeri žilo množstvo vojakov a ostatných ľudí, ktorí sa denne starali o všetky potreby obyvateľov hradu.

Kňaz Ján a ostatní starešinovia a náčelníci z blízkych osád vrelo privítali biskupa a kňazov na svojom chotári. Pobudnú medzi nimi do zajtra, potom sa rozídu. Biskup Gorazd navždy odíde do poľského Krakova, ostatní odchádzajú do Bulharska a Chorvátska. S biskupom pôjde aj kňaz Vavrinec a pomocník s jedným vozom, ostatní pôjdu na juh. Všade tam, kde žijú slovanské národy a ich ľudia prahnú po učení o Ježišovej Blahozvesti, po svetle pravej Božej pravdy a viery.

Nateraz vzácnych hostí mal kňaz Ján pre seba a svoj nábožný ľud. Udivovali a ohromovali ich pravdivé životné príbehy solúnskych svätcov a apoštolov Slovenov Cyrila a Metoda. A tiež aj osudy otca biskupa Gorazda a kňazov ktorí idú s ním. Vysluhovali sväté liturgie a zúčastnili sa viacerých posvätných obradov. Ľudia si od biskupa a kňazov vypočuli kázanie a odporúčania do nasávajúcich dní, ktoré budú pre obyvateľov ríše ťažké a nepredvídateľnými udalosťami rozvíkľané. V kázaniach im zjavoval Božiu pravdu a poukazovali na Svetlo, za ktorým majú nebojácne kráčať v tmách a pochybnostiach.

To trvalo hlboko do noci.

A skoro ráno odslúžili liturgiu a pobožnosť ranných chvál. Rozdelili si potrebné veci na vozoch. Bol to ovos pre kone na viac dní, zásoby potravín pre seba a debny naložené knihami a potrebami na písanie. Toto si chránili najviac. Duchovno z učenia Cyrila a Metoda si cenili najviac. Niesli ho ďalej medzi slovanské národy, ktoré túžia po čistej a večnej Pravde. Ich pomocníci už mali nakŕmené a napojené kone. Na vozy nakladali ešte dary a potrebné veci, ktoré im nezištne venovali obyvatelia Chomu.

Posledný raz udeľovali požehnanie v mene Všemohúceho na území svojej slovenskej vlasti. Obyvatelia sa naň vrúčne sklonili. Kňaz Ján ostával im ochranou a istotou, že vždy budú vyznávať svoju vieru v Ježišovo Evanjelium.

Čakali už len na príchod dvoch oddielov vojakov zo Starého hradu,

ktorí dohľadnu na ich nútený odchod zo svojej domoviny. Biskup Gorazd a kňazi, ktorí boli nehanebne vyhnaní tými, ktorým otvárali oči a uši, aby viac poznali Tvorcu Vesmíru.

Arcibiskup Metod ešte pred svojím skonom v Nitre ukázal na jedného zo známych svojich učeníkov nazývaného Gorazdom a povedal:

„Tento je vašej zeme slobodný muž, učený dobre v latinských knihách, pravoverný. To buď Božia vôľa, i vaša láska, Ako i moja.“

A takto sa rozhodol žiť svoj ďalší život aj biskup Gorazd, nástupca v misiách, začal svätým Metodom, medzi Staroslovákmi.

MÁRIA KUTÁKOVÁ - OPATOVSKÁ ONA ŽIJE!

Cena kultúry, próza

Z kaplnky Božieho milosrdenstva sa ozýva monotónne: - Santa Maria, gracia plena ...- už po tridsiaty raz. To sa mníšky modlia ruženec za dušu mŕtvej, len 25 ročnej sestry Lucie.

„Zomrela pre tento život, ale našla život večný,“ to sú slová Matky predstavenej.

Kto bola táto mladá žena? Čo sa stalo? Prečo zomrela? Dost' bolo otázok! Tu vám ponúkam jej príbeh obety a skutočnej kresťanskej lásky.

V ženskej väznici v Puente chrapčí väzenský rozhlas: -Puk, puk, prásk, píp, puk, puk.- Potom sa ozve drsný hlas:

„Z rozhodnutia tribunálu vojenskej junty budú zajtra ráno popravené za vlastizrada: Juanita Alonso, Benita Alvarés, Mária Sanchés, puk, puk,“ nasledujú ďalšie mená. Je ich desať. V cele číslo 12 neverí vlastným ušiam jedna z odsúdených. Je to Mária Sanchés.

„Bože môj, tak je to predsa pravda? A už zajtra, čo mám robiť? Prosim, pomôž mi!“ hovorí si sama pre seba a bezradne pobehuje po cele.

„Ale prečo? Kto im dal právo vziať mi život, veď som nič nespravila. Ty Pane vieš, že som nevinná! Ako môžem odísť bez slova rozlúčky, bez objatia blízkych? Dcérika moja, ako rada by som si ťa pritulila! Muž môj, čo je s tebou, kde si, žiješ?“

Pôjdem za veliteľom, budem ho prosiť na kolenách! Bože, kde si? Prečo nič neurobiš, necháš zomrieť nevinnú! Aj ty si ma opustil!“

Potom padne na kolena a modlí sa: „Odpusť mi Pane, toto rúhanie.“

Zrazu precitne, musí konať, veď času má tak málo. Klope na dozorkyňu. Dnes má službu tá vládnejšia, už počula o poprave. Mária počuje jej kroky, potom sa so škrípom otvorí

okienko na dverách cely.

„Čo chceš, želáš si niečo Mária?“ s istou dávkou súcitu sa pýta dozorkyňa.

„Preboha vás prosím, pomôžte mi, odveďte ma za veliteľom! Chceme ho poprosiť, aby mi dovolil rozlúčku s najbližšími, prosím, prosím.“

„Vari si nepočula, že rozlúčka s blízkymi sa vám neumožňuje.“

„Počula, no ja už nemám čo stratiť, len vlastný život a o tom už rozhodli! Pomôžte mi, prosím vás na kolenách!“ vrhla sa kolenačky k dverám cely.

„Je mi ťa ľúto, pokúsím sa, no myslím si, že to bude márne.“

Mala pravdu! Mária počula, ako veliteľ na celú chodbu reve, že rozhodnutia junty sú nemenné a on ich musí rešpektovať.

Nevedela, čo robiť, ako sa vyrovnáť s touto hroznou situáciou. Ako má využiť čas do popravy, do zajtrajšieho rána, keď ho má tak strašne málo. S nekonečným bôľom v srdci sa vrhla na priču. Zavrela oči a začala spomínať na detstvo, matku a otca. Potom na vždy usmiateho manžela a na malú dcérku, jej Benitku. Na jej prvé zúbky, nesmelé krôčiky a slovo mama. Och, akí boli šťastní! A odrazu do týchto spomienok vtrhol obraz ako z hororu. Pamätá si ten deň pred vyše rokom. Bol krásny slnečný apríl. Manžel sa vrátil z práce a hovoril, že na výbore spísali požiadavky za vyššie mzdy a lepšie pracovné podmienky.

„Musia nás prijať, veď takto sa nedá žiť! Drieme ako otroci v neľudských podmienkach a za čo? Sotva z toho vyžijeme!“ vravel nahnevano.

„Juan, nepleť sa do politiky, veď vieš, ako pochodili mnohí z našej štvrte. Jednoducho zmizli, akoby ani neexistovali.“

„Neboj sa Mária, to nie je politika, to sú naše práva! Chceme len lepší život!“

„Nepáči sa mi to, mám akúsi čudnú predtuchu, bojím sa!“

Zamyslená kŕmila malú dcérku, pričom jej lyžičku s jedlom pchala miesto do úst, do ucha. Celú ju zababrala. Začala ju utierať, keď zrazu pred domom zaškripli brzdy vojenských áut, z ktorých vyskočili niekoľko mužov so zbraňami. Vyrázili dvere. Dcérika sa zľakla a začala žalostne plakať. Mária sa ju snažila utíšiť, túliac si ju na prsia. Jeden z vojakov, veliteľ, začal niečo čítať z akejsi listiny. Mária cez plač dcéry začula len slovo vlastizrada.

Potom dvaja ozbrojenci schmatli jej manžela, nasadili mu putá a odvliekli do džípu. Ani rozlúčiť sa nemohli a za autom sa už zvrátili kúdole prachu.

Ďalší dvaja vytrhli Máriu dcérku z rúk a hodili ju do postieľky. Tá sa srdcervúco rozplakala. Potom vzali Máriu pod paže a vliekli na ulicu. Darom sa bránila, kopala, boli silnejší. Zbehli sa susedia, pýtali sa prečo ju berú. Osočili sa, vrah za napomáhanie vlastizrada.

Mária očami hľadala susedu, keď ju zočila, stačila len zavolať:

„Prosím ťa, postaraj sa mi o Be-

nitú!“ a už ju surové ruky vsotili do druhého džípu. Smer Puente, bývalé kasárne, teraz ženská väznica, cela číslo 12, samotka.

To bolo od toho dňa miesto, v ktorom trpelo jej telo, ale najmä duša. Žiadne návštevy, žiadne správy o svojich najbližších, len bitka, fyzické a psychické týranie.

Nemala obhajcu, nemohla sa brániť, nuž len jednotaj opakovala:

„Som nevinná, nevinná!“

„Pane Bože, pomôž mi, poraď, čo mám robiť. Vnukni mi myšlienku, ty Vševediaci! Daj mi nádej!“

A vtom jej svitlo. Silno zabúchala na dvere. Počula štrngot kľúčov, odomykanie. Tento raz dozorkyňa vošla do cely. Bolo jej ľúto Márie, nuž sa jej vlúdne spýtala:

„Potrebuješ niečo?“

„Áno, chcela by som sa pripraviť na zajtrajší deň.“

„Dobre, zavolám pátra Francesca.“

„Ja by som radšej rehoľnú sestru!“

„Ale tá nevysluhuje sviatosti!“

„Viem, ja som zmierená s Bohom, no musím sa postarať o malú dcérku. Potrebujem pre ňu útočisko, je ešte taká maličká! Nechala som ju len susedke a tá má dosť svojich vlastných detí. Možno mi rehoľné sestrička pomôže.“

„Som sestra Lucia a prišla som vám dať duševnú útechu. Viem, že máte ráno zomrieť,“ hlas sa jej zachvel a do očí sa jej tislí slzy. „Je mi to strašne ľúto!“

„Nechajte si ten súcit sestra! Pre iné som vás zavolala. Vy ma chcete ľutovať, no viete vy, čo je život? Zavreli ste sa pred svetom a za tými múrmi neviete nič iné robiť, len sa modliť!“ osopila sa na sestru, očervenela, hlas jej preskakoval.

„Ale drahá moja, ja som vás prišla povzbudiť, pripraviť vás na cestu do večného života!“

„Prestaňte sestra, všetko čo viete, sú len slová. Modlitba - slová, piesne - slová, kázne- slová. No kde sú skutky? Teraz sa prejavte, ukážte svoju kresťanskú lásku, pomôžte! No vy len slová. O chvíľu sa so mnou rozlúčite a odídete medzi tie svoje múry. No ja tu ešte zostanem. Nie dlho, no budem zomierať od túžby za blízkymi, od lásky, od bolesti. Až zajtra zomriem úplne. Smrť sa nebojím, hoci by som tak chcela žiť. Nie pre seba, pre moju dcérku, manžela!“

Nastalo ticho. Sestra Lucia nechápavo pozerala na Máriu.

„Tak prečo ste ma“ ... nedopovedala.

„Chápem vás, no ja musím rešpektovať naše regule. Rozhodnúť môže len Matka predstavenej. Pôjdem za ňou a presvedčím ju!“

„Drahá sestra, no ja už nemám čas. Postarajte sa o moju Benitku, veď či nepovedal náš Pán: -Nechajte maličkých“ ... nedopovedala. Sestra ju prerušila, lebo jej pozornosť upútal lúč

zapadajúceho slnka, ktorý na mreži okienka vytvoril ohnivý kríž. Sestra vo vytržení hľadela na tento Boží znak, toto znamenie. A vtom pochopila Božiu vôľu. Ticho zašepkala:

„Som pripravená, Pane!“

Potom si s chvatom začala vyzliekať habit. Mária Sanchés na ňu nechápavo hľadela.

„Rýchlo Mária, vyzlečte si šaty a oblečte moje! Boh vo svojej láske urobil zázrak. Dal mi znamenie, videli ste ten kríž? Ja zomriem za vás! Neodporujte, rýchlo, nemáme čas!“

Mária Sanchés sa ako vo sne dala obliecť do ha bitu. Nevládala hovoriť, len plakala mlkvým nárekom ako Božia Matka na Golgote. Potom sa navzájom objali a z Márie vyšli slová nesmiernej vďaky.

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

JAROSLAV LONGAUER

Milan Rastislav Štefánik

Jeho život a zahraničný odboj v 1. svetovej vojne

Na pôde revolučného Ruska päťdesiat-tisícová armáda slovenských a českých legionárov (pôvodne vojnových zajatcov rakúsko-uhorskej armády na ruskom fronte) bola dobre vyzbrojená i organizovaná a predstavovala silu, o ktorú mali záujem obidve strany, aj cárski monarchisti, aj bolševickí revolucionári. Masarykovým poslaním ako spravodajského agenta britskej a americkej tajnej služby v Rusku bolo, stručne povedané, zabezpečiť, aby sa č.s. légie „nemiešali do vnútorných politických šarvátok ruských strán“, čo v blízkom význame znamenalo, aby neboli použité na boj proti bolševizmu. Briti spočiatku podporovali spolu s Francúzmi myšlienku intervencie, ale Američania boli proti. Obchodným a mocenským záujmom USA vyhovovalo víťazstvo bolševikov (veď' vo sami aktívne napomáhali!), a nie „neurčitej“ koalície vlády. A navyše, medzi bolševikmi mali „svojho človeka“ Trockého, s ktorým americké a britské firmy uzavierali kontrakty na budúcu spoluprácu na ruskom trhu.

V tejto súvislosti prináša závažné informácie publikácia: Krok za krokom o revizionizmu (s. 4), ktorú Jiří Karne (vlastným menom J. Sedlák) uviedol na internete: <http://www.e-knihy.komunisti.sk/>. „K charakteristice pojmu antikomunismus ještě několik odkazů na faktické události. Antikomunismus pro-váděl v sovětském Rusku agent britské tajné služby Sidney Reilly a jeho muž činu Boris Savinkov, kterého finančně podporoval prezident Československa T. G. Masaryk.“ V. Kopecký o tom píše v Pamětním výpisu k historii ČSR a k boji KSČ za socialistické Československo, s. 249: „Návštěvníci Celostátní výstavy archivních dokumentů, uspořádané na Pražském hradě, mohli na vlastní oči vidět strašlivý dokument, a sice: T. G. Masarykem jako prezidentem republiky podepsaný poukaz na poskytnutí veliké peněžní podpory Savinkovovi pro jeho kontrarevoluční teroristickou akci v boji proti sovětské moci. O tomto činu T. G. Masaryka jsme před válkou nevěděli, poněvadž kompromitující dokument byl velmi tajně ukryt a nikdo nemohl mít tušení o jeho existenci. Byl nalezen až po roce 1948 v tajném oddělení prezidentského archivu na Hradě.“

V skutočnosti však v tejto „kontrarevolučnej teroristickej akcii“ esera Borisa Savinkova (es er - so-ciálny revolucionár) vôbec nešlo o boj proti sovietskej moci, ani o antikomunizmus, ale o pokus o atentát na Lenina, ktorý bol v záujme britskej a americkej tajnej služby pokusom o presun bolševickej moci po októbrovej revolúcii r. 1917 z rúk Lenina (alias Isachara Zederbluma), do rúk Trockého (alias Leiba Braunsteina), t. j. pokusom o výmenu nemeckého protežanta Lenina za amerického protežanta Trockého... Savinkova „našiel“ a bohato finančne podplatil (údajne išlo o 200 000 rubľov) T. G. Masaryk počas svojho pobytu v Rusku od 5. mája 1917 do 8. marca 1918, keď plnil úlohy spravodajského agenta britskej a americkej tajnej služby pod krytím menom Thomas George Marsden. (Pozn.: V tom čase Masaryk prezidentom 1. ČSR ešte nebol, stal sa ním až 14. nov. 1918). Po odchode Masaryka z Ruska pokračoval v „akcii“ so Savinkovom spomínaný agent britskej tajnej služby - „Masarykov kolega-agent“ Sidney Reilly. Atentát strelnou zbraňou uskutočnila (nie celkom úspešne) Savinkovom poverená tiež eserka Fanny Kaplanová 30. aug. 1918. „Finančnú spoluprácu“ s Masarykom potvrdil Savinkov aj pri vyšetrowaní pred súdom r. 1924. Zomrel „samovraždou vo väzení“, keď r. 1925 údajne vyskočil z okna na 4. poschodí väzenskej budovy.

Koncom roka 1917 sa v Rusku mnohí pýtali: Ak sa dobre vyzbrojení č.s. legionári nebudú podieľať na nastolení poriadku, kto teda? Bez ich zásahu uchopia bolševici moc celú! Po Leninovom „úspešnom dokončení revolúcie“ v októbri 1917 a po uchopení moci bolše-

vickým krvavým terorom, bolo hlavným britským a americkým záujmom udržanie kontroly nad transsibírskou magistrálou, ako dôležitou obchodno-dopravnou tepnou, lebo č.s. legionári bývali v 260 vlakových súpravách na magistrále. Krátko po októbrovej revolúcii sa spojenecká ruská armáda rozpadala a moc v Rusku vlastne nepatrila „nikomu“. Dočasnej vláde už nie a bolševickým revolucionárom ešte nie! Dr. Karel Kramář, poslanec Ríšskej rady vo Viedni, r. 1918/19 prvý predseda vlády ČSR, vedúci č.s. delegácie na povojnovej Mierovej konferencii v Paríži, kritizoval Masaryka za to, že sa s č.s. légiami v Rusku nepokúsil zabrániť bolševikom dostať sa k moci a že stál na ich strane. Vytykal Masarykovi i Benešovi, že nedotiahli boj za nezávislosť do konca a že sa zastavili pred rozhodujúcim úderom... Č.s. légie v Rusku mali r. 1917 „jedinečnú príležitosť zachrániť svet pred bolševizmom“. A Masarykova „neochota“ to prekázala!

V nov. 1917 vojenský záujem spojencov, najmä Francúzska, smeroval k zachovaniu rumunského frontu, ktorý by viazal časť rakúsko-uhorských a nemeckých vojenských síl, lebo západný front bol preťažený, keďže ruská armáda z frontových línií postupne „revolučne“ odstupovala. Keď Masaryk odmietol zásah č.s. légii aj na zachovanie rumunského frontu, presun nemeckých síl ešte viac skomplikoval situáciu na západnom fronte a tá sa zakrátko stala kritickou. Strata ruského spojenca na východnom fronte a vzrast strát na životoch v radoch francúzskej a talianskej armády primäl niektorých veliteľov k úvahám o mierovom vyjednávaní spojencov s nepriateľom, čo v polovici nov. 1917 spôsobilo pád francúzskej vlády (nový predseda G. Clémenceau) i talianskej vlády (V. E. Orlando). Z rumunského frontu by si č.s. legionári po vojne boli našli ľahšiu cestu na návrat domov, než akú pred svojim odchodom z Ruska prikázal Masaryk - cez Vladivostok! V tom musel byť zámer, aby č.s. vojská zostali na magistrále čo najdlhšie, lebo nemohol nevedieť, že ani Briti ani Američania nebudú ochotní poskytnúť lode na transport bojaschopnej vojenskej sily, ktorá nadhlo môže slúžiť ich záujmom v Rusku. A žiadna iná krajina nebude mať po vojne dost' lodí na to, aby mohla bez dlhodobých prieťahov dopraviť po mori „okolo sveta“ vyše 50 tisíc mužov! A tak Masaryk vlastne iba „pochtivo plnil pokyny“ britskej a americkej tajnej služby.

V nov. 1917 sa Štefánik vrátil z Ameriky do Francúzska s prvým kontingentom amerických slovenských a českých dobrovoľníkov. Keď 21. dec. 1917 dosiahol súhlas velenia francúzskej armády s organizovaním č.s. légii vo Francúzsku, vidiac Masarykove „nepochopiteľné ruské šachy“ s č.s. légiami v Rusku a na Sibíri, chcel hneď na začiatku r. 1918 odísť do Ruska, aby prevzal velenie č.s. armádneho zboru a viedol ho „opačným smerom“, ako nariaďoval Masaryk. Musel však najprv splniť inú dôležitú úlohu - dosiahnuť od talianskej vlády súhlas, že zabezpečí formovanie, vojenský výcvik a zaopatrenie č.s. légii, a to zo slovenských a českých zajatcov nachádzajúcich sa zatiaľ v talianskych zajateckých táboroch. V zložitých diplomatických rokovaniach Štefánik zakrátko dosiahol významný úspech, lebo už 21. apr. 1918 ta-

liansky ministerský predseda V. E. Orlando a minister zahraničných vecí S. Sonnino uznali Štefánikove dôvody, že „slovenskí a českí dobrovoľníci a zajatci idú dobrovoľne do boja za svoju vec, ktorá s vecou spojencov splyva v jedno“. Hneď nato podplukovník francúzskej armády Dr. M. R. Štefánik podpísal v Ríme s talianskym predsedom vlády V. E. Orlando a ministrom vojny generálom Zupel-lim Dohodu medzi Talianskou vládou a Česko-Slovenskou národnou radou. Pri formulovaní textu Štefánik žiadal výslovne uviesť, že výdavky na vydržovanie česko-slovenských légii budú od Talianska len vypožičané ako záloh a zúčtované na konto budúcej národnej vlády, „inak by boli naši vojaci žoldniermi“. Touto dohodou Talianske kráľovstvo uznalo légie česko-slovenského vojska za autonómne, závislé z hľadiska národného, politického a právneho od Česko-Slovenskej národnej rady. Podľa niektorých autorov to bolo prvé uznanie ešte nejstávajúceho česko-slovenského štátu. Francúzska vláda vyslala gen. Štefánika do Ruska spolu s francúzskym gen. Janinom neskôr, v auguste 1918.

Po podpísaní „brest-litovského

spoločnom štáte nikdy Slovákom nepriznal! Ba dokonca samotnú existenciu Pittsburskej dohody, na koncipovaní ktorej sa sám podieľal a vlastnoručne ju podpísal, vo funkcii prezidenta 1. ČSR r. 1929 bez hanby odtajnil! Vyhlásil ju za „fal-sum“! Až tak „zdvorile a ústretovo“ sa k Slovákom správal prezident - „tatiček“ Masaryk! Stojí tiež za zmienku, že nikto z 18 slovenských signatárov Pittsburskej dohody sa natrvalo do vlasti už nevrátil (ne-mohol?).

24. mája 1918 v Ríme plukovník Štefánik slávnostne odovzdal bojovú zástavu do rúk veliteľa česko-slovenského vojska generála Grazianiho. Jeden zo slávnostných rečníkov, vyslanec USA N. T. Page, zakončil svoj príhovor slovami na adresu Štefánika: „Šťastný je národ, ktorý má takého bojovníka...“ A ani nie o mesiac, 17. júna 1918, bol prápor českých a slovenských legionárov po prvý raz nasadený do bojovej línie na fronte, a to hneď do protiútokov rakúsko-uhorskej ofenzívy na Piave.

20. júna 1918 predseda francúzskej vlády a minister vojny Georges Clémenceau vymenoval plukovníka M. R. Štefánika za brigádneho generála.

25. júna 1918 T. G. Masaryk poslal z Washingtonu telegram bolševickému komisárovi pre zahraničné veci G. V. Čičerinovi a ponúkal mu odzbrojenie č.s. légii v Rusku a na Sibíri [Dúrica: Dejiny... s. 285]. Je to vôbec možné?! Veď vojna sa ešte neskončila! Na pôde revolučného Ruska a mnohé tisíce kilometrov ďaleko od domova dobrovoľne (a samozvane z Ameriky) chcieť nechať odzbrojiť vlastnú 50-tisícovú, dobre vyzbrojenú a bojaschopnú armádu?! Veď to by z nej urobilo veľké a úplne bezbranné „stádo oviec“! Ukázkový počín vlastizradnej kategórie. Čohože sa Masaryk tak veľmi obával, azda zbrani v rukách vlastnej armády? Alebo, že teraz, už po jeho odchode z Ruska, by „jeho“ legionári predsa len mohli zasiahnuť proti bolševizmu? Odzbrojená mnoho desaťtisícová masa by si zakrátko musela vybrať jednu z dvoch možností: alebo sa pripojiť k bolševikom, alebo - smrť, čo potvrdil aj najbližší vývoj udalostí.

Keď „brest-litovským mierom“ Rusko oficiálne vystúpilo z vojny, postupne prestalo byť oficiálnym nepriateľom Nemecka a Rakúska-Uhorska. To povzbudilo ozbrojených nemeckých a maďarských zajatcov, ktorí spolu s bolševickými úderkami začali ohrozovať č.s. legionárov na magistrále. Keď sa o tom dozvedela skupina č.s. legionárov, ktorá sa už bola presunula do Vladivostoku, 15 000 z nich sa vrátilo na pomoc. Čo by sa asi bolo stalo, keby podľa želania Masaryka všetci legionári zbrane už boli odovzda-li?! Generál Caldwell, americký konzul vo Vladivostoku, v júni 1918 telegrafoval o tom správu svojmu ministrovi zahraničia R. Lansingovi, v ktorej žiadal pre legionárov pomoc dodávkami a ozbrojenými spojencami. Aj Najvyššia vojnová rada vo francúzskom Versailles 2. júla 1918 poslala prezidentovi USA T. Woodrowovi Wilsonovi urgentný apel pomoci č.s. oddielom. Wilson však

A aj to „omnoho menej“ Masaryk v

nechcel po-môcť v boji proti bolševikom, staral sa iba o udržanie prevádzky na magistrále [Kautský, s. 219]. Aj Masaryk dostával správy, že jeho ruský program tzv. „neutrality“ sa zrútil, že „jeho“ vojaci sú v kritickom ohrození a tentoraz potrebujú vojenskú pomoc oni! Keďže sám bol práve vo Washigtone, poznal Wilsonovo zamietavé stanovisko. A napriek tomu 10. aug. 1918 falošne oznámil, že na Sibír posla 100 000 pušiek, 100 guľometov a 4 milióny nábojov. Nebola to pravda! I keď získal americký úver, tieto zbrane č.s. légie nikdy ani nevideli, pretože, ako píše Kalvoda vo svojej Genesii..., zbrane nikdy neboli ani len zaobstarané! Masaryk sa totiž ocitol v trápnej situácii. Aby si zachoval tvár ako agent britskej a americkej tajnej služby, zbrane dodať nesmel a klamať sa neodvážil. A aby si zachoval tvár aj u „svo-jich“ vojakov, „hlučne“ získal potrebný úver, ibaže zbrane už „potichu“ ani nekupoval. Pretože klamstvo na Sibír ho takmer ničím neohrozovalo, klamať si dovolil... Čo by sa na Sibíri zachránil ešte dalo, to dostali za úlohu francúzski generáli: Janin a Štefánik. Tí sa vydali na cestu z Paríža týždeň po Masarykových washingtonských falošných sľuboch.

29. júna 1918 francúzska vláda uznala Česko-Slovenskú národnú radu (T. G. Masaryk, M. R. Štefánik, E. Beneš) za č.s. vládu a jej légie za spojenecké vojsko. Veľká Británia tak urobila 9. aug. a Taliansko 3. okt. 1918.

V polovici augusta 1918 odchádza z Paríža cez Atlantický oceán, USA, Tichý oceán a Japonsko do Ruska na Sibír francúzsky gen. Maurice Janin, poverený velením spojeneckých vojsk na Sibíri, spolu s gen. M. R. Štefánikom, ktorého Beneš odporúčal francúzskej armáde za zástupcu veliteľa, lebo ho, ako svojho nežiaduceho konkurenta, chcel odpratať z Francúzska! Na ceste mali zastávku v americkom Washigtone, kde obaja navštívili Masaryka. Toto bolo iba tretie (a posledné!) osobné stretnutie Štefánika s Masarykom za celé obdobie vojnového odboja. Poslanie obidvoch generálov v Rusku vychádzalo zo záujmu mocností Dohody, dostať čo najskôr 50-tisícovú č.s. légii na francúzsky front, preťažený po vystúpení Ruska z vojny. Avšak Masaryk počas svojho pobytu v Rusku na jar 1918 zasiahol úplne opačne. Prikázal č.s. legionárom zostať na transsibírskej magistrále, s budúcným výhľadom dostať sa po vojne domov cez Vladivostok a potom na lodiach po mori „okolo sveta“.

Masaryk vo svojom diele Světová revoluce (r. 1925) na str. 225 píše: „Spojenci podporovali boj proti bolševikům, pokládal jsem to za pochybné.“ Na str. 207 priznal, že „v únoru 1918 dal souhlas bolševickým agitátorům z Kyjeva, aby dělali v čsl. legiích nábor pro Rudou armádu.“ Legionársky Československý deník (č.24, Kyjev, 1918) priniesl zpravu, co v únoru 1918 prof. Masaryk řekl v Kyjevě o bolševicích: „Řekl jsem Spojencům otevřeně: Nebojím se vítězství bolševiků. Bolševická vláda je demokratická, socialisticá!“ Masaryk bol teda od začiatku ruskej revolúcie, ako poznamenal český historik J. Pekař, „horli-vým obhájcom bolševickej revolúcie všude tam, kde bolševici prístupu a sluchu nemeli.“

Avšak 28. aug. 1918 Masaryk, ktorý sa zdržiaval vo Washigtone, predložil americkej vláde memorandum, v ktorom píše: „Bolševici se drží u moci jedině pro slabost a nezpůsobilost svých protivníků. ...S těmito blázný a zločinci je mírumilovné jednání nemožné, jejich agresivita musí být energicky odražena. Tomu rozumějí, jedině tomu!“ Nuž, akúže politickú vspanilosť a prezieravosť možno priradiť Masarykovi, keď bolševickú vládu týchto „bláznov a zločincov“ on sám vyhlasoval za demokratickú, socialistickú a ešte pred dvoma mesiacmi (25. júna 1918) jej ponúkal odzbrojenie „vlastnej“ bojaschopnej 50-tisícovej č.s. légie v Rusku a na Sibíri?

! (Pokračovanie v budúcom čísle)

Štefan Mikuš — martýr slovenského národa

(1859 - 1921)

Dňa 21. júna 2014 bude na Ratkovskom cintoríne, mieste odpočinku tohto človeka, na jeho večnú pamiatku pre slovenský národ, odhalená pamätná tabuľa pripomínajúca martýrsky čin tohto muža, nášho starého otca.

V krátkosti dejinná udalosť, ktorú si chceme pripomenúť.

Štefan Mikuš st. sa narodil 9. augusta 1859 v Ratkovciach v rodine roľníka. Po vychodení základnej školy (ešte v slovenskom jazyku) zostal pracovať doma na hospodárstve. Bol roľníkom a dlhšie vykonával aj funkciu richtára. V roku 1883 sa oženil s Annou, rod. Vávrovou (1866 - 1950) zo Špačiniec.

ho kňaz vyspovedal a zapatriť sviatosťami zomierajúcich. V sobotu nastalo viditeľné zhoršenie zdravotného stavu. Stačil sa však ešte opýtať: „A Hlinkovi sa nič nestalo?“ Uspokojený zápornou odpoveďou syna Štefana upadol do agónie a viac sa neprebral.

Zomrel v Ratkovciach v nedeľu 3. apríla 1921 na šiesty deň po tragickej udalosti. Pohreb mal 5. apríla na ratkovskom cintoríne.

V roku 1944 mu v Trnave z vďačnosti postavili na Univerzitnom námestí pomník a na jeho počesť pomenovali ulicu. S nástupom totalitného komunistického režimu a za pomoci pražského centralistického režimu v r. 1945 pomník hanebne zhodili a zničili. Ulicu premenovali.

Trnava, ba ani rodná obec Ratkovce, si dodnes

a iní. Zhromaždenie sa konalo po svätej omši, ktorú celebraval biskup Dr. K. Kmeťko v univerzitnom kostole sv. J. Krstiteľa. Snemovanie sa konalo na dvore bývalej Meštianskej školy (Albertinum) v najväčšom po-

koji, keď počas vystúpenia senátora Klimku vtrhli ku tribúne sociálni demokrati na čele s Čechom, redaktorom Trnavského hlasu, Kocourkom a ďalšími kumpánmi, ktorí sa neohlásene infiltrovali do spoločnosti Kresťanského združenia roľníkov a začali siahovými polenami a kameňmi útočiť na rečnícku tribúnu. Ich cieľom bolo rozbiť zhromaždenie a zabiť Andreja Hlinku. Na jeho obranu sa postavil náš dedo, Štefan Mikuš st., so slovami: „Človeče, čo robíte, veď ho zabijete! My si Hlinku nedáme!“ Rozzúrený útočník však siahovým polenom udrel nášho deda do hlavy tak nešťastne, že ten na následky úrazu o pár dní zomrel. Zatiaľ sa všetkým z tribúny podarilo utiecť do budovy meštianky - do bezpečia. Ťažko ranený boli aj roľníci Gažo z Dolnej Krupej a Šimko zo Špačiniec.

Zraneného Štefana Mikuša odniesli jeho syn a známi. Ošetrili mu krvácajúce rany a pobrali sa domov. S pomocou svojho syna a iných vládali ešte prísť na trnavskú železničnú stanicu. V Leopoldove, keď vystúpil z vlaku museli ho už niesť a na prenájom vozove odvieť domov do Ratkoviec.

Viac nevstal, bol však pri plnom vedomí, ale rozprával už veľmi málo. Privolaný lekár konštatoval, že už niet pomoci. O tri dni dostal zápal pľúc. V piatok 1. apríla 1921

Viera v národ slovenský,
jeho život a vývin,
oblaží dušu i srdce naše
ešte v hodinu umierania.

Svetozár Hurban - Vajanský

Mali spolu päť detí - dvoch synov a tri dcéry. Najstarší syn Rudolf sa stal kňazom - jezuitom. Po prvej svetovej vojne bol najvyššou autoritou Spoločnosti Ježišovej na Slovensku. Zastával funkcie viceprovinciála Spoločnosti Ježišovej, provinciála Spoločnosti Ježišovej, magistra novicov, predstaveného kláštora a rektora. Jeho činnosť v Spoločnosti Ježišovej bola zastavená až v osudný rok 1950.

Druhý syn, Štefan ml., sa stal najskôr učiteľom a neskôr prešiel k železnici, kde zastával funkciu hlavného inšpektora. Najstaršia z dcér Valéria a najmladšia Filoména boli učiteľky. Prostredná, Mária, ostala doma.

Na Veľkonočný pondelok 28. marca 1921 odišiel náš dedo aj so skupinou roľníkov z Ratkoviec a Žlkoviec do Trnavy na valné zhromaždenie Kresťanského združenia roľníkov. Zišlo sa tam asi 7000 roľníkov z celého Slovenska. Zúčastnilo sa ho aj niekoľko cirkevných a politických hodnostárov ako napr. nitriansky biskup Dr. Kmeťko, Dr. J. Buday, senátor Ing. Klimko, Dr. F. Ďurčanský, poslanec Šmalík z Moravy, predseda Kresťanského združenia roľníctva v Trnave Dr. D. Plechlo, otec národa slovenského Andrej Hlinka (pripomínam, že Andrej Hlinka bol dobrý priateľ nášho deda Štefana Mikuša. Počas snemovania stál náš dedo v bezprostrednej blízkosti Andreja Hlinku)

Pozvanie na odhalenie pamätnej tabule Jozefovi Mikušovi

Jozef Mikuš, rodina Mikušová
Vás pozývajú na slávnostné odhalenie pamätnej tabule na náhrobnom kameni v Ratkovciach, venovanej martýrovi národa slovenského, pánu Štefanovi Mikušovi, nášmu dedovi, ktorý v roku 1921 v Trnave položil svoj život pri osobnej obrane Andreja Hlinku.

Česť jeho pamiatke!
Odhalenie pamätnej tabule sa uskutoční 21. júna 2014 na cintoríne v Ratkovciach. Slávnosť sa začne o 11.00 hod. zádušnou sv. omšou v miestnom rím. kat. kostole.

O 12.00 hod. spomienková oslava pokračuje programom pri hrobe zosnulého.

Spomienkovú oslavu ukončíme hymnickou piesňou „Kto za pravdu horí.“

Budeme poctení a hlboko vďační každému, kto sa na tomto slávnostnom odhalení pamätnej tabule zúčastní a pokloní sa pamiatke nášho deda, Slováka, Ratkovčana a človeka.

CENTRAL PUB

Vstup slovenského krčmára do európskeho priestoru sa okrem iného nesie v znamení premenúvania krčiem na „puby“. Dnes sú už takmer všetky mestské krčmy, nehovoriac o krčmách na okraji našich dedín, honosne premenované na „puby“, „steak puby“ alebo „central puby“. Pub je slovo veľmi krátke, znalcom jazykov pripomína začiatok slova pub-likum (publikum zhromaždené v krčme), väčšine ľudí nepripomína nič, ale našim krčmárom sa rozhodne páči.

Prvou príčinou premenúvania slovenských krčiem na „puby“ je pravdepodobne predstava o priamej úmere medzi cudzokrajným názvom krčmy a ziskom. Náš krčmár-premenovateľ uvažuje približne takto: Čo, keď motyka vystrelí a cestou do Tatier sa v našej strediskovej obci znezrady zastaví autobus s iro-škótskymi turistami a každý bude mať peňaženku nabitú librami? Ako potrafiť takí turisti do

ázijskou alebo blízkovýchodnou civilizáciou bez problémov prežije špecifiká našich domácich služieb, či už sú maskované vo veľkoobchode alebo fungujú vo všeobecne akceptovateľnom hoteli. Je len naše plus, ak na ne cudzinec natrafí priamo pod veľhorami, s príslušnou malebnou panorámou, či dokonca v pozametanej zrubovej kolibe.

Takto sa totiž chodí do sveta. Napríklad do Maďarska: nie za pubom, ale za čárdou. Tak sa chodí určite aj do Rumunska: nie za pubom, ale za upírm. Či do Čiech: nie za pubom, ale ochutnať priamo u Chmelú alebo u Flekú. Že by sme práve my mali byť výnimkou?

AJ VY DELÍTE STRECHU NA DVE POLSTRECHY?

Ide o slovné spojenie „zdieľať s niekým voľačo“. Toto slovné spojenie vyjadruje v podstate dve veci. Prvá hovorí o ochote podeliť sa s bližným o

Kurzívou o slovenskom jazyku

mojej krčmy? Čo, ak sem zabúdiť početní europoslanci skúmajúci postavenie našich väčších menšín? Čo, ak niektorému z nich, poslancov, pride náhlo? Kto mu poskytne primeranú a ľahko pochopiteľnú informáciu o mojej krčme a jej stravovacom a hygienickom komforte? Potrafia sem európski poslanci vôbec, ak nebude moja krčma dostatočne proeurópsky označená?

Takáto úvaha sa zakladá, pravdaže, na veľkom omyle. Bohatí iro-škótski turisti sa rozhodne nechystajú zastavovať v strediskovej obci na trase do High Tatras a East Slovakia len preto, aby si prečítali trápne nepôvodnú viechu na našej krčme vo svojom návykovom jazyku a aby obdivovali lacný plastický interiér krčmy, pretože sa zameriavajú skôr na poznávanie prírody cudzej krajiny a posledných zvyškov originálneho domáceho folklóru. Ani výlety európskych poslancov úprimne putujúcich za slovenskými väčšími menšinami nebývajú až také časté, aby pre ne musel človek strácať tvár a navigovať ich do svojho podniku naivne aproximovanou a zjavne radodajnou tabuľou.

A čo ostatní, bežní Európania?

Ani bežný Európan, Ír alebo Škót, zarábajúci iba štyri razy toľko čo Slovák, nejde na Slovensko preto, aby tam našiel nepodarené napodobneniny svojich vlastných reálií. A keď už musí na cestách voľačo zjesť či voľačo vypíť, prípadne dosiahnuť úľavu, rád si preslabikuje aj obyčajný slovenský text na tabuli pri ceste, ochotne nazrie aj do slovenského turistického sprievodcu alebo, ak sa už naozaj inak nedá, gestikuláciou rúk a nôh sa opýta prvého slovenského inteligenta, s ktorým sa stretne, či sa tu dá voľačo zjesť, prípadne voľačo vypíť. Určite dostane primeranú, zväčša kladnú odpoveď takým istým systémom znakov a všetko bude v poriadku. OK. Danke. Spasíbo. Thanks!

Ani Európan, ba ani Japonec či najnovšie Číňan nechodí na Slovensko za „pubom“, skôr za obchodom, prípadne ak je jatý poznávacím kultúrnym záujmom, za normálnou, pokiaľ možno irečitou tradíciou, povedzme aj za slovenskou krčmou. Ak je Európan, Japonec či Číňan popritom naozaj hladný alebo v úzkych, nehľadi na stupeň proeurópskej prispôbivosti krčmarskej tabule. Veľmi ľahko ho zorientuje puď sebazáchovy a nič ho nezastaví v behu za bežným slovenským, hoci aj textovo bezpríznakovým spoločenským zariadením v krčme či reštaurácii. A to isté sa stane aj za normálnych okolností, v čase metabolického mieru a pokoja zahraničného obchodníka či turistu. Každý inteligentný človek vychovaný euro-atlantickou,

chlieb. Druhá hovorí o spoločnom používaní alebo využívaní prostriedkov, hodnôt, predmetov.

Oddávna bolo v našej povahe a aj nepochybne ostáva ochota podeliť sa s bližnými o kus chleba, radosť či smútok. Tieto city pramenia v zdravo zmysľajúcom srdci a utvrdili sa v tradícii života našich predkov, ktorá brala veľmi vážne hlavné prikázanie Desatora. Ochota a cit pre potreby bližného, spoluobčana, spoluedičana či spoluosadníka nadobudli slovenský výraz vo výrokoch „deliť sa s niekým o chlieb“ alebo „bývať pod jednou strechou“.

Do slovenčiny nám však v najnovšom čase začali prenikať týmto skutočnosťami síce blízke, ale nie celkom rovnaké výrazy spojené s exotickým slovom „zdieľať“ - „zdieľať s niekým chlieb“ alebo „zdieľať s niekým strechu“. Prečo „zdieľať“? Veď my sme nikdy chlieb ani strechu „nezdieľali“? Za touto novotou je, žiaľ, nepekňá vlastnosť nášho človeka vypožičiavať si u suseda lopatu aj vtedy, ak má doma dve, lepšie, s pevnejšou rúčkou.

Ako vlastne vzniká „zdieľanie“?

Slovo vzniká priamočiarym vypožičaním si a prekladom nemeckého „mit-teilen“. V pôvodnom nemeckom zložení slove „mit-teilen“ by sme mohli vystopovať aj náš „diel“ (po nemecky Teil), to však ešte neznamená, že by sme mali podľa nemeckého slovo tvorného príkladu veci „zdieľať“ tak, ako podľa nemeckého príkladu „sdílejí“ Česi. My vďaka našej tradícii, vďaka osobitnému vývinu kultúrnej slovenčiny veci, city ani hodnoty „nezdieľame“, ale sa s nimi alebo o ne delíme. Áno, treba sa deliť o niečo, treba sa deliť s ostatnými, ale inak - po našom!

Ak dnes naši ľudia pri nepozornej reči „zdieľajú“ s kýmisi rovnaký názor, presvedčenie alebo dokonca „zdieľajú“ osud, nerobia nič iné, len opúšťajú slovenčinu a nevedomky papagájujú po Nemcoch a Čechoch. Nemali by „zdieľať“ vtedy, keď majú povedať, že majú podobný osud, že majú podobný alebo ten istý názor ako ktosi pred nimi, s nimi alebo po nich.

„Zdieľať spoločnú strechu“ sa povie po slovensky bývať pod jednou strechou.

„Zdieľať hodnoty“ sa po slovensky povie mať v úcte rovnaké hodnoty, vyznávať alebo uznávať rovnaké hodnoty.

„Zdieľať názor“ sa povie mať rovnaký názor, myslieť si to isté.

„Zdieľať radosť alebo žiaľ“ sa po slovensky povie deliť sa s niekým o radosť alebo o žiaľ.

„Zdieľať osud“ sa povie mať podobný alebo spoločný osud, dopadnúť rovnako.

BLAŽEJ BELÁK

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

SPÄTNÝ POHĽAD
Z LEOPOLDOVA
Zapisujem si 22. augusta 1947
v Leopoldove.

Rozsudok má 144 strán. Sú v ňom prekvapujúce veci. Napríklad, že som sa akoby na celej čiare kajúčne doznan a všetko ľutoval, ba i odvolával. V skutočnosti, ja som sa nie priznal, ale prihlásil ku všetkému čo som urobil, menovite čo som urobil za štát, za 14. marec a to nielenže som neľutoval, ale vyzdvihol ako svoju povinnosť vykonanú sebavedome a s nadšením, nie z donútenia, lež z presvedčenia. Ľutoval som, vyslovil som bolesť len pokiaľ ide o Židovskú vec a o vraždenie za povstania nad tým, že sme sa takto mylili a sklamali v Nemcoch, poťažne že z našej spolupráce s nimi prišlo k takým strašným veciam.

Keby som bol býval zomrel, bolo by to hrozné len z toho ohľadu, že by som nebol zomrel v povedomí, že som umieral za vec, ktorá je na celej čiare a v každom smere čistá. Pokiaľ išlo o štát, je a zostane vecou čistou, čo som robil. Ale pokiaľ ide napríklad, o židovskú otázku a v tejto súvislosti o spoluprácu s Nemcami, ktorí vyvraždili milióny Židov, rozhodne je to vec hrozná - a nechcel by som, aby moja smrť alebo i môj život bol tak spojený s ňou, že by to malo zostať nerozlučne a navždy spojené s myšlienkou štátu. Ak ešte budem môcť pracovať, prípadne ak mi príde po vyrovnaní sa so sebou, s trestom, ktorým mám v sebe samom uložený, ak mi ešte príde potom slúžiť myšlienke štátu, chcem jej slúžiť tak, aby škvrna bola navždy odstránená, vec štátu na všetky strany čistá a každému slušnému človeku nielen prijateľná, lež jedine správna. Možno preto mi Boh zachránil život, aby som očistil, čo sa zašpinilo aj mojím pričinením a aby raz mohol som umierať s pocitom nezakaleným a nerozdeleným v myšlienke na 14. marec, na slovenský štát, na ľudský pomer k Židom, ale najmä na dobrý, srdečný a opravdu bratský pomer k Čechom, no aj k ostatným národom, menovite pokiaľ ide o susedov.

Hneď prvý deň, v prvú hodinu som vybadal aké reči, názory boli medzi našimi „kolaborantmi“ o tom, že som zostal nažive. Bol by som každému milší a slávnejší, keby ma boli popravili. ... z Detvy, ktorý ma holi (a ktorý je tu už vari 20 rokov), keď videl ako srdečne a dojmavé ma tu vítajú a ako pekne a oddane sa ku mne chovajú všetci politickí bez výnimky, povedal im do očí: „No, ako sa mu teraz lískate, ale ako ste mu nadávali, že aj jeho neobesili.“ Nuž, nebolo to tak, ako Zucha povedal, ale predsa len verili, že som sa stal komunistom a že ani neprídem do trestnice. Akonáhle ma tu uvideli, dokonca počuli, že sa ide na mňa prísne, ba až zostra, že ma viedli v železách, že budem na samoväzbe a že pre náhodné sa stretnutie jedného väzňa so mnou bolo vyšetrovanie, odrazu som sa stal zase milým a temer slávnym. Len sa nepáči, keď nesúhlasím s nadávkami na Židov a Čechov a keď naznačujem, že štát a národ bude treba stavať do najlepšieho pomeru i k Čechom i ku každému a nesmie byť ani reči o nejakom takom riešení, ktoré by vychádzalo z pomsty a z pomýlených názorov na Židov, na Maďarov atď.

Ale postupne uznávajú moje argumenty a začínajú sa meniť.

Počul som, že Jednota v Amerike vyzdvihuje ako Tuka, Kubala,

atď pracovali proti prezidentovi, znevažuje a uráža mŕtvych, aby dokázala nevinu Tisovu. Vraj dokazuje i to, že Tiso nebol za štát a podobne. Nuž, je to pomýlené, ak je pravda, že takto píš v Amerike. Skutočne, Tiso nebol za štát pred 14. marcom, čo som ja dokazoval pred súdom, aby som pomohol Tisovi, hoci som tým kopal hrob sebe, avšak dnes nie je nijako štátnické, keď už Tiso zomrel dokazovať, že nebol za štát a že Tuka, atď. sú vinníci, lebo boli proti Tisovi. Rozhodne sa tým neposlúži myšlienke, ktorá má byť Slovákom svätou.

Som rád, že som napríklad i teraz, keď som stál vo veci Dr. Danihela pre súdom, odmietol urážlivé výroky a tvrdenia o Kubalovi a vyhlásil, že to bol Slovak a muž čestný. I vo veci prezidentovej, keď predseda Národného súdu Bedrna ma opravil, aby som ne-

Zazlieva sa mi aj to, že som mal styky s Lacom Novomeským a že tento i Smrek vydali mi pekne svedectvo ako človekovi. Keby také svedectvo dostal ktokoľvek z tých, čo stáli pred súdom a nečakala ich smrť, iba nejakých 5 - 10 rokov, vítal by som to a bolo by to celkom prirodzené. Mne to vytyka, ale pravda, nie do očí. A najmä ma kritizujú tí, ktorí boli alebo sú za vetrom, nikdy nič neriskovali, ani neobetovali a ktorí by ani jeden prst nedali „na oltár vlasti“ i keby tým prstom vykúpili splnenie všetkých ideálov, čo o nich tak nadšene rečia a v mene ktorých chceli by mať ešte o jednu šibenicu viac.

Nechcem nikoho súdiť, lebo viem, aké je nebezpečné posudzovať iných, keď do nich nevidím. Ale práve preto ma nebolí nijaký posudok iných o mne, lebo viem, keby

Žijeme na staromachovskom dvore a veru, vo veľkej miere pomáha nám žiť a znášať všetko spokojne a trpezlivo vedomie, že kedysi ten istý život žil si tu Ty.

Martuška a Paľko budú vlakom chodiť do Nových Zámok, do toho istého gymnázia, kde si chodil Ty. Viem, keď im bude ťažko, spomenú si na Teba. Romko je tu, v Mederi, zapísaný, ale teraz majú uholné prázdniny. Sme radi, že sme všetci spolu a že máme čo najnutnejšie potrebujeme.

Len Teba spomíname neprestajne, denne vrúcne sa modlíme, aby si Ty už mohol byť medzi nami, veď sme Ťa tak dávno nevideli. Tých päť detí veru by Ťa veľmi potrebovalo. Ty si sa tak osožne vedel s nimi zaoberať.

Ja by som Ťa aspoň vidieť rada, skúsila som už tri razy povolenie do-

Dr. Dragúň práve sa vrátil z Nemecka, že mohol poskytnúť jej denne pomoc (injekcie). Aj náš malý Vojtko mohol už dnes po dvore behať. Ušká ho už nebolia, ale je schudnutý a budem mať čo robiť, aby som ho trochu vykrmila. Skoro celý mesiac nič nejedol. Úfam, že kým prídem k Tebe, (verím, že vo Veľkom týždni), bude zase na mieste. Potom ti ho dám odfotoграфovať, aby Ti on sám doniesol svoj obrázok ako veľkonočný dar oteckovi.

Mojky, zase jeden veľký sviatok bez Teba. Kedy bude len tomu všetkému koniec?

Kedy budeme môcť spolu sa tešiť tomu všetkému peknému, čo napríklad aj taká Veľká Noc nám dávala? Kedy? Kedy? To si poviem denne a modlím sa, aby som mala trpezlivosť, silu dočkať sa toho radostného dňa návratu. „Človek je taký, ako sa vie modliť“ hovoril si mi, „ako sa vie odovzdať do vôle Božej!“ Tie jednoduché slová Tvoje - priznám sa Ti Mojky - chytia ma vtedy, keď už už klesám, že ma držíš aj z väznice, nalievaš Duchu, keď aj spozna mreží, že nie ja chodím Teba povzbudzovať, potešovať, ale akosi naopak. Po návšteve u Teba som akosi silnejšia, keď vidím, že spokojne, vyrovnané hovoríš, držíš sa, ba aj humor máš, trpezlivosť, nervy máš - toto všetko, tú úžasnú samotu, odlúčenosť od sveta, od všetkého, čo je život - znášať a poviem si, či by som sa nehanbila opustiť sa, ktorá predsa len môžem medzi ľuďmi, na slnko, na vzduch, s deťmi byť, s dobrými známymi sa pozhovárať, že tie ťažkosti, ktoré sa na mňa valia, nemôžu byť tak neznesiteľné ako u Teba, napr. len taká okolnosť, to vedomie, že si celé dni na kľúč zatvorený. Keď na to pomyslím, je mi až nevoľno a tak vrúcne sa viem poďakovať Bohu - ale aj tebe, Mojky - že tak dlho už a predsa môžem Ťa vidieť čerstvého, zdravého, usmievavého. - Čo Ti dáva tu silu? - Odovzdanie sa do vôle Božej!

Verím, že toto je jediná možnosť, ktorá nás obidvoch držať môže, hoci čo sa príhodi. A príhodi sa všeličo!

Najnovšie ťažkosti so štúdiami Martuškinými a Paľkovými. Na otázku prečo nesmú do školy? Vraj „rušivo pôsobia na žiakov.“ Hlava sa mi zakrútila, ale nič, prebehlo aj to. A išla som ešte za horúca hľadať inštruktora, nech sa v tichosti pripravujú a koncom roka probujú skúšky skladať. Možno, že aj pre nich lepšie tak. Ani pre náš spor som nenašla advokáta. Aj od nepolitickej veci sa boja, konám si na národnom výbore svedectvo chudoby, na základe toho budem prosiť ex offio prideliť voľakoho. Stavbné družstvo pozvalo ma na zajtra urobiť voľajakú dohodu, mimosúdne riešiť celú záležitosť. Poradila som sa so známym právnikom a nesiem im svoj návrh, žiadam aspoň do stavby investovanú sumu vrátiť. Škoda, že nemôžem sa s Tebou poradiť, ale urobím aj tak, čo môžem.

Podari sa, či nie? Všetko jedno. - Dnes mi je len to dôležité, aby sme si vybojovali, vyprosili Teba, Tvoj život a zdravie detí, udržať si zdravie svoje vlastné, vedieť sa povzniesť a ostatné všetko príde. Knihy Ti hľadáme, ťažko, ale pôjde to. - V sobotu rada by som aspoň niečo zanesla na nár. súd. Šaňko, pri poslednej návšteve mal si veľmi ťažké topánky obuté, teraz by sa Ti zišli ľahšie, napíš či máš so sebou voľajaké. Keď nie, zadovžím Ti. Aj šaty jedny Tvoje mám, pred Veľkou Nocou vyžiadam si povolenie odovzdať Ti ich. Martuška si všimla, že vraj máš ošúchanú kravatu a už sa aj stará, aby si

ALEXANDER MACH

Očakávania... s nádejou

Denníky, odkazy a listy. Marec 1945 - júl 1947

hovoril „prezident“, ale „bývalý prezident“, ja som odmietol tak hovoriť a odpovedal som: „nie bývalý prezident, ale nebolý prezident Slovenskej republiky.“ Držím sa v otázke štátu, prezidenta, atď. až do podrobnosti v každej zásadnej vete dôsledne toho, čo som povedal o 14. marci i na začiatku môjho procesu, hoci mi išlo o život. Môžu ma osobne znevažovať, hoci ja som ani v najhoršej situácii, keď od takých mojich slov závisel život môj, nepovedal ani slova na svoju obranu, ak by som tým uškodil iným, ba aj za veci druhých, s ktorými som svojho času nesúhlasil, ktoré som zarazil alebo odmietol, dnes bral som zodpovednosť na seba, ale i napriek tomu všetkému, keď ma znevažujú, to by nevadilo, môžu ma i na posmech obracať, no len po hranice, za ktorými by už takéto kúsky neboli len mne, ale i veci našej na škodu; len potiaľ a nie ďalej! To by som rád odkázal i do Ameriky, i každému, komu záleží na veci štátu!

Je smiešne, ak mi z Ameriky údajne zazlievajú, že som povedal slovo o tom, ako som mile prekvapený pomermi a spôsobmi na pojednávaní. Nuž, ja som skutočne bol prekvapený. A veru aj prezident. Keď sme čakali na Pankráci, prezident povedal: „po tom, čo robili s nami Američania, nerobme si nijaké ilúzie, čo budú robiť boľševici naši s nami.“ Ja som videl bitky, dolámané rebrá, donaha vyzliekané a pohanené ženy v americkom tábore. Práve včera mi rozprával poslanec Surovjak, čo robili s nimi Američania. Sú to veci úžasné až neuveriteľné. A raz darom, od chvíle, čo sme prišli do Bratislavy, nikto sa nás rukou nedotkol. Prezidenta zbili v americkom tábore, ale nikto sa ani jeho ani mňa nedotkol v Bratislave. Bol som presvedčený, že po udalostiach v Bulharsku, Rumunsku, Maďarsku - s vládami a činiteľmi, ktorí neboli v takom úzkom spojení s Nemcami, v akom sme museli byť my, aj nás čaká osud podobný. No a prešiel rok a nič sa nestalo. Nuž, nemohol som nepovedať na otázku v tejto veci, a to temer bez rozmýšľania, že som mile prekvapený.

videli do mňa, ináč by súdili.

Vôbec, tu v trestnici som sa už mnoho naučil. Nielen politickí, ale i obyčajní trestanci, ba najmä títo bývalí posudzovaní temer vždy asi tak, ako posudzuje človek pohyby tancujúcich, ktorých vidí zďaleka a nepočuje hudbu čo im hrá. Vidí iba pohyby, výsledok, i ten len povrchne ani v jeho plnosti, no nevidí pohľad, tú hudbu citov a myšlienok, úmyslov a komplexu príčin, z ktorých vyšiel skutok alebo výsledok tak ľahkomyselné a z vysokého sedla posudzovaný.

Koľkoráz závidia človeku vec, ktorú by mali ľutovať a ľutujú, keď by mali závidieť. Obyčajne práve túto podstatnú príčinu nevidia. Mňa ľutovali a rozhorčovali sa, že ma dali do želez, keď ma viedli z Bratislavy - a ja im nechcem hovoriť o tom, ako som rád, ba hrdý niesol tie železá na rukách. Rád preto, že som nešiel len svedčiť, ale najmä vidieť mojich, ženu, deti, že som išiel s nádejou uvidieť Ťa, drahá Moja. A hrdý na to, že chodím so železami na rukách za vec a s cieľom, ktorý mi je svätý. Lebo ja ani nie tak preto sa cítim trestancom, čo som urobil, ale vykúpim si právo na to, čo ešte urobiť považujem si za povinnosť: a teda preto hovorím nielen o príčine a minulosti, lež i o cieľoch a budúcnosti.

LISTY

(Pripravil a poznámkami opatril
Karol Kubík /KK/ a Anton Hruboň)

Listy prepísali:

Anton Hruboň a Karol Kubík,
ktorý z niektorých častí uviedol
iba obsah.

Ďalší spolupracovníci
sa uvádzajú
pri konkrétnom liste.

16. decembra 1945 - list od manželky Slovenský Meder, 16 decembra 1945

Drahý Šaňo Môj!

Myslím, vieš už, že sme sa po 12 dňovom cestovaní dostali domov. Tešíme sa, že sme zase na slovenskej pôde, hoci aj v ťažkých, skromných pomeroch. Ujala sa nás stará mama, keďže ja nemám nič; stratila som všetko, nábytok, šatstvo, haliera nemám.

stat, ale nejde to ešte.

Ťažko je to aj s cestovaním do Bratislavy, lebo cesta stojí mnoho a ani nemám sa tam kde podieť. Nikoho tam nemám. Baba a Tóno žijú síce teraz tam, ale len v garsónovom byte u známeho, takže tam niet miesta. Ilka s manželom a deťmi žije tu, u Jožka. Roza, Pubo tam sú ešte, kde evakovali.

Jožko bol na povereníctve pre vnútro, kázali mu neskoršie prísť. Radi by Ťa videli všetci, mne pomáhajú ako môžu, sami ale toho málo majú.

Balíky ti nesie väčšinou Martuška, chudinka vždy s tou nádejou, že snáď sa bude môcť aj k Tebe dostať. Mne je ťažko odísť od malých dvoch.

Niečo dreva na zimu dostala som tiež, Paľko a Romko, poctivo ho rúbu aj vodu nosia z artézky, im sa ten dedinský život celkom páči. Veď jedine to ma potešuje, že sú statoční, dobrí, najdeš ich takých, akých si ich chcel mať aj Ty.

Keď sa Ti, Oľko, povolí návšteva, donesiem aspoň tie väčšie.

Pred Vianocami, v stredu alebo na Štefana, skúsím k tebe znovu, snáď Pán Boh dá - nenadarmo.

Nemohol by si mi napísať? Či niečo nepotrebuješ? Či máš zimmnik? Či si zdravý? - Veď vieš, niet minúty, aby som na tieto veci nemyslela. - aspoň pár riadkov od Teba - ako vianočný dar.

Vianoce. Prajem Ti, Šaňo drahý, prežiť ich spokojne v nádeji, že sa snáď skoro uvidíme.

Bozkáme Ťa Tvoji: Eržika, Darinka, Vojtko, Marta, Paľko, Romko

4. apríla 1946 -
list od manželky

Drahý Šaňo môj! Ponáhľam sa Ti oznámiť, že dnes ma navštívila Ilka z Medera s tou radostnou správou, že stará mama má sa lepšie, lekárik dovolil jej trocha po dvore chodiť. Mala zápal pohrudnice a veru, obávali sa od najhoršieho. Viem, že si bol znepokojený, že sa teraz potešíš. Mala šťastie, že lekár mederský,

mohol mať bezvadnú, novú. Vidíš, deti už kritizujú. Sú vôbec zlaté. Predstav si, dnes som prišla neskoršie domov z večernej misijnej slávnosti, ponáhľala som sa jak som len stačila a Paľko Ti kŕmi malého, Darinka už nakŕmená, oblečená do nočnej košielky, leží už v posteli. Postaral sa tak, jako ja o nich. Trinásťročný a jak šikovne a starostlivo vie už okolo detí. Dala som mu pu-sinku, poďakovala som mu, boli sme skutočne obdivovači šťastní. Viac mi pomôže ako Marta. Tiež milé je, že ráno som prijímala a on ako ministrant mi držal táču. Akú radosť by si mal z neho Mojky? Romka ešte veľmi treba na uzde držať, je teraz v tom najhoršom veku, ako jeho učiteľ mi vraví „treták, a tým je všetko povedané, divosi.“

Listy si dostal od detí? Teraz nepiš do školy, len tu, do sirotinca. Aj mne piš. Ja každý deň prečítam Tvoje riadky.

Bozkáme Ťa mnohorozy, Tvoja Eržika

11. mája 1946 -

korešpondenčný listok manželke

+! Drahá Eržulka, tento týždeň mal som ťažký pre neistotu, čo je s Tebou, ale tým krajší bol koniec týždňa. Nevieš si predstaviť, ako mi odľahlo, keď som Ťa uvidel. Ale sa doteraz nespĺnilo, čím sa Ti vyhrážali, verím, že už teraz sa netreba ničoho obávať. Ďakujem Ti, Mojka, že si priviedla mamu. I Ty jej napiš, ako ma uspokojilo, že som ju mohol vidieť zdravú, dôverivú, pokojnú. Čo mi povedala o Jožkovi, ako sa zachoval, a čo o Mederákoch, veľmi ma potešilo. Bolí ma len, že Ilka má ťažkosti. Nemohla by nejakou pougovať Pištova vec? Azda Martuška nech povie tým pánom, ktorých si mi spomínala. Je mi ľúto Ilky, ona trpí najviac, pomáhajte jej!

Mal by som Ti k narodeninám písať, Drahuška, ale ťažko, hoci teraz som v takej skvelej nálade pod dojmom návštevy. Želám Ti, Mojka, aby si aj Ty mala pevnú vieru a dobrú vôľu, ako mám ja teraz. V tejto chvíli zvlášť vrele myslím na Martušku v nádeji, že z nej budeš mať mnoho radosť. Čo si mi povedala o nej, to je také povzbudzujúce. Len nebuďme úzkostliví, vidím, že sa budeš môcť na ňu spoliehať, daj jej teda všetky možnosti, aby mohla voľne dýchať. Viem, že si bude vážiť a nezneužije Tvoju dôveru. Povedz jej, ako mi uľahčuje a spríjemňuje život, že je taká. Keď mnoho pracuje, postaraj sa, Mojka, o to, aby občas mala pár hodín pre seba, a čo najpríjemnejších.

Nezabúdaj, že Martuška ide mať 18 rokov a často myslí na to, že rodič je náchylný stať sa väzením svojmu dieťaťu - z lásky. Je v tom veľké nebezpečenstvo odcudziť si a skriviť dieťa. K Tvojmu sviatku, Mojka, keď už z väzenia, tak želám Ti i sebe, aby sa naše deti cítili slobodné, aby cítili, že nie sú viac, ale ani o nič menej ako iní ľudia a boli nám oddané vždy, ako sú dnes. Som šťastlivý, keď myslím na ne a vidím Ťa v ich kruhu.

Z Tvojich slov som vybadal, že sa v sirotinci cítite naozaj ako doma, poďakuj sa i za mňa Milej sestričke

predstavenej a všetkým, čo Ti pomáhajú a sú k Vám srdeční. Vážte si toho. (Práve som dostal ďalšie štyri knihy. Skvelé!) - Pište mi!

Bozkám všetky i Teba a všetko najlepšie zo srdca! Tvoj Šaňo

2. júla 1946 -

Božena Tuková Alžbete Machovej

Drahá Eržika! Cestou jednej našej známej, ktorú som stretla v tieto dni, som sa dozvedela tvoju adresu. Počula som od nej, ako je môj chudák manžel zanechaný. Nemôžem Ti rozpovedať, ako som sa namáhala z Tirolska dostať sa domov. Konečne koncom mája som sa dostala do Viedne a od toho času nedaj Bože sa dostať ďalej, nedostanem vízum na prestúpenie hraníc. Musela som zadať žiadosť na ministerstvo vnútra do Prahy a nedostávam odpoveď. Môžeš si myslieť aké časy prežívam tu; vedieť, čo môj muž pretrpí, obávať sa, čo ho očakáva a nedaj Bože sa dostať domov. Som tu u brata, ale je to tu veľmi ťažko, ale ani doma neviem, kde by som sa uchýlila a z čoho by som žila, však každý má svoje starosti a nemám nikoho, na koho by som sa mohla obrátiť. Prosila som v liste pána Pozdecha ako predsedu národnej rady mesta Bratislavy, aby mi zadovážil osvedčenie politickej spoľahlivosti, ale ani od neho nedostávam žiadnu odpoveď. Nie za to píšem, aby si sa Ty namáhala, však poznám z ďaleka pomery, ale ak by si sa mohla k manželovi dostať a mu povedať prečo som neprišla a že stále naňho myslím, ale že nechcem nijaký ľahkovážny krok spraviť, aby som mu nepoškodila. Bozkáva Ťa a s Tebou cíti Kmotra. 2.VII.1946

7. júla 1946 -

korešpondenčný listok manželke

Viac ako pol strany listku je srdečnou reakciou na listy od manželky a detí. Skoro by povedal, že sa „oplatí byť väzňom, v neistote byť taký čas, keď na konci prídu také listy“. Na Paľkovu správu, že ide cez prázdniny do Považskej Bystrice, napísal:

Bol by som radšej, keby šiel do Medera. Veľmi si daj záležať na tom, aby poznal sedliacke práce a rád mal Meder, rád bol u mamy, u Jožka, Ilky a ostatnej rodiny. Tvrdosť, statočnosť a krásu dediny len v týchto detských rokoch sa naučí chápať. A potom: Je krásna vec a uspokojivá mať dobrého brata, sedliaka ako je náš Jožko. Keď budú chlapi pri ňom, to bude pre nich najlepšia škola a cesta k poriadnemu životu. Popros Jožka, aby bol k chlapcom nielen dobrý, ale spravodlivo prísny.

Na pekné správy o deťoch, pred záverečnými pozdravmi, reaguje, aby nemali o neho strach:

Mne sa nič nestane, na čo by som nebol pripravený. Za jeden alebo druhý veľký omyl môjho života rozsudok nosím v sebe, ťažší mi nikto vymerať nemôže.

13. júla 1946 -

korešpondenčný listok manželke

V úvode ďakuje manželke, že mu poslala práve to, na čo myslel.

Pozdravuje príbuzných a pokračuje:

Pre deti je dobre, že sú v Mederi a pre mňa, že si tu. Ak len možno, neodchádzaj nadiho z Bratislavy, azda povolia návštevy a bolo by mi ľúto, keby si zmeškala čo len jednu príležitosť.

Popri starosti o deti pripomína aj hrob Šaňka. Pýta si „trochu slaninky, masti alebo tuku a mliečnu konzervu“, ďalej kefu na šaty a krém na topánky, prípadne i „mašľu“. Ubezpečuje, že sa má „stále výborne“, hodne cvičí a dobre spí. Nádherné listy, dobré správy o deťoch spôsobujú, že sa cíti „znamenite“. Chváli manželku, ktorá vie „všetko najlepšie zariadiť“.

21. júla 1946 -

korešpondenčný listok manželke

+! Drahá, keby každá nedeľa bola ako dnešná! Aký list! Hneď je cela i celý svet inakší.

V ďalších troch riadkoch ešte veľmi srdečne ďakuje manželke a Paľkovi. K jeho listu z Miloslavova napísal:

Aj za mňa sa poďakuj tete Jolke, Paľko - a teraz do Medera! Rád by som počul, že si bol na vážny ošoh strýkovi. Naberat', snopy nosiť, alebo aspoň hrabať a pást', vozit'. Máš už na štrnásť! Teda, pochlap sa, Paľko môj! Páčilo sa mi, čo si mi písal - o veži, o Cupajovi, o Dunaji i Tatrách, ale na konci tých trojok bolo trochu veľa. No na rok bude vysvedčenie lepšie, však?

Dcére odporúča, aby bola „aspoň dva týždne bez malých“ a šla do Rudna, len nech si dá pozor. Manželke radí, aby s Darinkou a Vojtkom šla k bratovi Pubovi, aj keď si uvedomuje, že jeho „rady sú dnes ako oči slepeho“, ale by rád, aby aspoň na dva týždne zmenila prostredie. Keďže manželka sa nalažala kvôli jeho prosbe o mlieko, upokojil ju:

Občas by som sa mal poriadne prebehnúť, nuž a namiesto toho potrebujem mlieko. Ver, som naozaj zdravý. Raz som sa tu dal aj prezrieť, lebo príliš mnoho cvičím, či reku môžem, a lekár ani pri najdokonalejšej prehliadke nenašiel nijakú pamiatku po tej mojej dávnej chorobe. Teda len sa neznepokojuj. A fotografie? Omachnateľ, neoholený, to je všetko. Keby ma zdnuka fotografovali, mala by si radosť, aký som vnútri zdravý i mladý a rozhodne pevnejší, ako som býval.

Ohľadom obhajcu, dôrazne prosím, nerob nič!!

Ako reakciu na manželkinu starostlivosť, aby nebol skromný, pýta si zavaraninu, ktorú vie pripraviť švagriná Baba (uhorky, paprika, hriby), aby mu z nej mohli poslať.

Na záver ubezpečuje manželku, že ona mu lepšie pošle, než si sám vyberie a vymyslí. Balíky nie sú mu ani tak pre žalúdok, on si to rozloží, pozerať sa a tak mu je „dobre v srdci“.

28. júla 1946 -

korešpondenčný listok manželke

Na úvod chváli manželku za list, ďakuje za všetko, čo urobila pre deti

a pre neho. Čo sa týka obavy sestry Ilky o jeho nervy, napísal:

Viem, čo ma asi očakáva, a predsa verím, že vydržím všetko, čo je ľudsky možné. Moje nervy - to ste Vy a teda všetko je v poriadku, keď sa Vy držíte!

V poďakovaní za veci, ktoré mu poslali, napísal.

I šaty prišli; ušité skvele, ani nejakému ministrovi. Práve čas, lebo staré už-už - a v deravých predsa by som len nechcel byť ani v cele. Návšteva? I keď všetko hovorí proti, jednako stále Ťa čakám a dúfam. Už dva mesiace! A Martu i Vojtku tri. Toľký čas nevidieť detí! A teba, Mojka!

Cíti, má sny, predstavy, že sa skoro uvidia, „azda po Tukovom procese“. Ináč má sa dobre a keby aspoň raz za mesiac mohol vidieť rodinu, bol „úplne šťastlivý“. To, čo mu o sebe a o deťoch ukazuje mu tie strany šťastia, ktoré nikdy predtým nepoznal, práve tie najkrajšie.

Nie je to šťastie pyšné, nie z úspechu alebo slávy, teda z náhody, ale z bolesti Vašej tichej statočnosti a teda vykúpené: pravé.

6. augusta 1946 -*korešpondenčný listok manželke*

Drahá Eržika moja, ide mesiac za mesiacom, už desiaty a ja sa niekedy až začudujem, že (po takom ruchu, zhone, pamätáš sa, že mi nijaká rýchlosť nebola dosť veľká) - odrazu som sa temer zaľúbil do ticha, do tejto skoro nehybnej osamelosti. Najsilnejšie veci tohto života človek by ani len netušil, keby sa nedostal za určité hranice a tam si konečne uvedomil, aké smiešne boli jeho predstavy o jeho dôležitosti, v akých nezmysloch videl veľkosť. Kofkí ťahajú prekotenu káru a myslia si, že niet slávnejšej veci. Veľké je rozkazovať vlnám a vetrom a vedieť, že bez vôle tohto Rozkazovateľa ani len vlas nám nespadne z hlavy. Keď sa človek prestane považovať za prostriedok sveta, všetko mu začne slúžiť k dobrému. Škoda, že na to neskoro príde, obyčajne po nejakom poriadnom zachu, alebo až otrase temer smrteľnom. A že to vyzerá ako z núde ctnosť. No práve v tom má byť zmysel núde, aby si aspoň z nej urobil človek ctnosť. Veď možno si z núde urobiť aj peklo, zúfať si alebo stať sa ešte väčším špinavcom, než bol.

Preto sa tak dobre cíti a preto takto píše manželke, aby aj ona „všetky bolesti v týchto dňoch strachu“ o neho si obrátila na dobré. Keď tak urobí, potom obaja preživajú „najpožehnanjšie dni“ spoločného života. V závere prosí, aby mu do listu priložila fotografie rodiny. Je rád, že občas dostáva mlieko, pýta si citróny a ku každému desať kociek cukru. Naopak, nech neposielajú tuk, salámu, lekvár, ale napríklad surovú šunku. Dôležité sú však listy a keby boli návštevy.

8. augusta 1946 -
list od manželky

Drahý! - Z novín som sa dočítal

tala, že si bol znova svedčiť, škoda, že sme Ťa nevideli, hoci práve ten čas boli sme s Paľkom vo väznici s balíkom. Od návštevy síce som uspokojená, videla som Ťa zdravého, čerstvého, iného ako na fotografiách z novín. Len hlas máš trochu zastretý Šaňko, pošlem Ti dobrý pravý med, denne aspoň lyžičku zhltni, to veľmi pomôže, alebo spolu s orechmi... Dobre je vidieť, že si z núde robíš očísteč a nie peklo. Podobne robím aj ja a niekedy cítim, že vôľa Božia, osud zahrá s človekom všelijako, ale keď dá k tomu milosť, silu, chytiť to za lepší koniec, vynoria sa požehnané, pekné chvíle, o akých by sa prípadne nikdy nedozvedel.

Ďalej píše o deťoch, ktoré majú radosť z takých „maľučkostí“, čo si predtým ani nevšimli, aký vďačný bol Paľko za to, že mohol ísť do cirkusu.. Manžela prosí, aby mu napísal taký list, taký ako Martuške, aký by v tom veku potreboval.

Ilka aj mne písala pekne o Martuške, že jak svedomite sa stará o malé, perie, žehli, kŕmi, umýva, pre život tiež dobrá škola pre ňu. Keby sme Teba mali, mohli by sme byť spokojní...

Apčo mi práve poslal 500 korún, pozdravuje aj Teba, v septembri vraj príde nás navštíviť...

11. augusta 1946 -

korešpondenčný listok manželke

V úvode ďakuje za návštevu, list i knihy a nabáda, aby mu len písali, ale nie „o svetových veciach“, len o „o Vás“. Vie si predstaviť i bez novín, čo sa po každej vojne deje. Na manželkin postreh, že má zastretý hlas a jej obavu podotýka, že čo ako je „spokojný a odhodlaný, jednako len ťažká to vec vyzliekať sa pred svetom.“

Politické prádlo bývalo vždy - i bude - všelijaké. A čo bolo medzitým aj vypraté, čo sme si dávno odpustili, vyrovnali medzi sebou, to rozoberať v starej špine! Za čo som sa azda i hanbil, oľutoval - alebo čo som považoval v inej celkom situácii za svoju povinnosť - teraz to všetko vidieť v takom osvetlení, že - ťažko nemať hlas zastretý. Pre mňa najväčší trest je to vyzliekanie. Nie väzenie! Ani rozsudku sa nebojím, hoci si nerobím ilúzie, - a ničoho! Azda i bitku by som radšej zniesol! Ale počúvať, čo som bol povedal alebo napísal v rozzúrenej chvíľke pred rokmi! Nielen v takých vzrušených časoch, ale aj v tichých, mierových za päť alebo desať rokov i keby žil človek utiahnutý na dedine, všeličo povie, urobí.

Záverom - pred pozdravmi širokej rodine i sestram do sirotinca - ubezpečuje manželku, že toto všetko vydrží, ale hlas možno bude zastretý, čo snáď spôsobuje rozhlas, ktorý hlas „ohobľuje, zatmní“. Nech nemá obavy, jeho hlas „vo vnútri je čistý“, nepotrebuje „nijakých liekov.“

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Človek by si sotva vedel predstaviť to pobúrenie a odpor, keby bol člen uprednostnovej politickej triedy kvôli svojej viere a svojmu presvedčeniu ukrižovaný. Správa o takej udalosti by sa na celé týždne ocitla v hlavných správach všetkých médií. Ale keď príslušník politickej znevýhodnenej triedy (moslimov) siahne na život príslušníkom politickej znevýhodnenej skupiny (kresťanom), nemá táto udalosť pre médiá žiadnu spravodajskú hodnotu.

Už mnohokrát boli kresťania ukrižovaní džihádskými, ktorí sú stále podporovaní a financovaní vládami USA a Saudskej Arábie. Znie to neveriteľne, ale naše daňové poplatky sú používané na zaobstarávanie zbraní a všemožnú inú podporu džihádskému, ktorí stínajú hlavy a ukrižujú kresťanov. A ani to nestojí veľkým mediálnym koncernom za zmienku.

Aký zvrátený a choromyseľný musí byť človek, ktorý ukrižuje malé dieťa preto, že vyznáva Krista? Ale ako ste sa už isto dovätli, v mainstreamových médiách sa o tomto incidente nedozviete nič. A pritom práve to je to prvé, čo sa udialo prednedávnom v Sýrii:

„Sestra Raghida, bývalá riaditeľka kresťanskej školy v Damašku, popísala strašnú udalosť. 'Islam alebo smrť!' - to bola voľba, pred ktorou boli postavení mnohí kresťania v utorok, vo vysokej fáze krízy konfliktu v Sýrii, ktorú práve zažívame.“ Oznamovala, že kresťania sú veľmi postihovaní násilím, ktoré je páchané na kresťanskom obyvateľstve v krajinách Blízkeho východu. Predtým bol tento región známy harmonickým spoložitím moslimov a kresťanov.

Ako ohlasuje sestra Raghida, radikálni moslimovia pristúpili k dvom mladým ľuďom so slovami: „Takže chcete zomrieť ako váš Učiteľ, v ktorého veríte? Musíte sa rozhodnúť: buď odvoláte svoju vieru alebo vás ukrižujeme!“

Obaja mladíci sa odmietli zriecť svojej kresťanskej viery a zomreli ako martýri. Jeden z nich bol ukrižovaný pred očami vlastného otca, ktorého potom taktiež zavraždili. Sestra popisovala v rádiu, že džihádisti vtrhli do obce Maalula severovýchodne od Damašku a následne zmasakrovali mužov, ženy a deti... Podľa jej vlastných slov - ozbrojenci dokonca hrali s hlavami svojich obetí futbal. Sestra Raghida ďalej informovala, že vrahovia vyhľadali tehotné ženy, vyrezali im z tela nedonosený plod a nenarodené deti vešali za pupečné šnúry na stromy.

Táto ukrutnosť je úplne bezprecedentná a nepochopiteľná! Kto kedy počul o podobných zverstvách páchaných na tehotných ženách a deťoch? Dalo by sa predpokladať, že tieto obľudné zločiny zaplnia titulné strany novín po celom svete. Ale namiesto toho sú naďalej utulávané.

Ako jediné mainstreamové médium v USA pravdepodobne len Fox News zachytili túto správu. Ale ani oni neposkytli tejto informácii veľký priestor. Obvykle musíte veľmi podrobne hľadať, aby ste našli aspoň pár riadkov o útlaku kresťanov, ktorého sme teraz svedkami na celom svete. Nasledujúci úryvok správy z Fox News o ďalších umučeniach ukrižovaním, ku ktorým došlo prednedávnom:

„Sýrska opozičná skupina hlásila, že džihádisti podporovaní Al-Káidou v jednom meste na severe Sýrie popravili svojich nepriateľov ukrižovaním a ich mŕtvolu nechali zavesené

na krížoch. K popravám údajne došlo v utorok v meste Al-Raqqa, ktoré obsadila skupina extrémistov a odnož Al-Káidy ISIL (Islamský štát Iraku a Levanta) - ako oznámil Abú Ibrahim, ktorý sa označil za zakladateľa skupiny s menom 'Raqa bude vo všetkej tichosti porazená'.“

Ako som už spomenul vyššie, džihádisti zodpovední za tieto strašné zločiny sa tešia podpore zo strany USA a Saudskej Arábie. Vláda B. Obamu a Saudskej Arábie sú rozhodnutí za každú cenu zvrhnúť sýrsku vládu. Obama očividne nemá žiadne

klad i v Nigérii boli kresťania brutálne vyvraždení radikálnymi džihádskými. Uvedme len príklad z nedávnej minulosti:

„Zatiaľ čo si mnohí z nás mohli vychutnávať piatkový večer, v Nigérii sa udial masaker. Zomrelo 100 až 150 kresťanov a asi 200 domov bolo vypálených. 14. marca približne o 22:00 miestneho času, keď väčšina dedinských obyvateľov spala, vtrhlo približne 40 pastierov etnika Fulani do dedín Ungwan Gata, Me-Sankwai a Tekum v oblasti Machok v kraji Južná Karuna v Nigérii. Južná Karuna je

zidla a následne ubitá a udupaná moslimským davom až na smrť. Podnetom bol zrejme kríž, ktorý mala žena zavesený v aute na spätnom zrkadle.“

Slová „ubitá až na smrť“ však nazaj nestačia na popísanie miery brutality a ukrutnosti, akou bola táto žena zavraždená:

„Demonštranti vylietli na jej auto a tlačili na strechu vozidla. Potom ženu vytiahli z auta a bili a týrali ju tak ukrutne, až jej strhli kusy kože z tváre. Bola mnohokrát prebodnutá, prerezali jej hrdlo a keď bola mŕtva, jej auto zapálili.“

MICHAEL SNYDER

Prečo médiá mlčia o ukrižovaní kresťanov radikálnymi džihádskými?

zabrany spojiť sa s akoukoľvek z ohavných džihádskych skupín na svete, aby dosiahol svoj cieľ.

Brutalita proti kresťanom páchaná bojovníkmi podporovanými USA trvá už celé mesiace bez toho, aby si to svetová verejnosť všimla. Tu je aspoň stručná správa o udalostiach v malej dedinke uprostred vojnovy zóny:

„Táto dedina sa ocitla počas veľkej časti minulého roka v rukách islamských sýrskych rebelov, ktorí sú spojení s Al-Káidou a snažia sa udržať moc nad touto kresťanskou dedinou pomocou svojej dominantnej pozície v obci Maalula. Rebeli podporovaní USA a Al-Káidou zaviedli v kontrolovanej obci islamské právo šaría. S kresťanmi, ktorí nemohli ujsť, sa zaobchádzalo ako s otrokmi. Niekoľko kresťanov bolo sťatých a mnoho žien donútených uzavrieť 'dočasné manželstvá' s islamskými bojovníkmi.“

Samozrejme, Sýria nie je jediné miesto na zemi, kde dochádza k takýmto brutálnym zverstvám. Napri-

osídlená prevažne kresťanským obyvateľstvom.

Ako prvé podpálili džihádskí agresori domy a chatrče, a keď sa kresťania pokúšali opustiť svoje domovy, boli buď zastrelení lebo zabití mačetami. Tí, ktorým sa nepodarilo ujsť zo svojich domovov, zohoreli zaživa. Nikto z dedinčanov - ani ženy a deti - nebol ušetrený. Aj pastor, jeho žena a deti boli medzi zavraždenými obetami.“

Počuli ste o tomto incidente? Pravdepodobne nie. Smutnou skutočnosťou je, že elita „Matrix“, ktorou sú kontrolované všetky veľké médiá, nepovažuje podobné správy za hodné zmienky.

A zaiste ste nepočuli ani o mladéj kresťanke, ktorú v Egypte moslimská luza vytiahla z auta a ubila na smrť. Ale v tomto prípade niektoré médiá, ktoré nepatria do etablovanej mediálnej siete, informovali o tejto strašnej udalosti:

„Svedkovia boli otrasení vraždou mladéj koptskej kresťanky v Káhire, ktorá bola vytiahnutá zo svojho vo-

Zloba, akú si vie len sotva niekto predstaviť. A hoci sa toho len počas uplynulého roka udialo toľko, že by to zaplnilo všetky titulné strany novín, predsa sa o týchto udalostiach nezmenujú ani slovom.

V západnom svete vládne extrémne obmedzenie publikovania správ, ktoré by vykresľovali kresťanov v dobrom a moslimov v zlom svetle. Zatiaľ čo sú kresťania po celom svete zabíjaní moslimami, na západe je snaha kritiku islamu bagatelizovať. Preto zrejme musí predseda istej politickej strany vo Veľkej Británii rátať s trestom odňatia slobody až na dva roky. Dopustil sa totiž „zločinu motivovaného nenávisťou“ tým, že citoval slová Winstona Churchilla o islame:

„Predsedu britskej strany Liberty, Paula Westona, zatkla polícia. Weston očakáva trest odňatia slobody až na dva roky, pretože vo svojom verejnom prejave v Anglicku kritizoval islam. Weston podporoval rasizmus a spáchal motivovaný trestný čin tým, že citoval W. Churchilla. Jeho zatknú-

tie malo viditeľne za následok zavedenie odstrašujúceho trestného činu 'myšlienkového povahy'.“

Zároveň sa ukazuje, ako politická korektnosť vedie v západnom svete k obmedzeniu základného práva na slobodu prejavu.

Zdá sa, že kameňom úrazu bola citácia tohto úryvku z raných Churchillových spisov:

„Skutočnosť, že podľa mohamedánskych zákonov musí každá žena patriť mužovi ako jeho absolútne vlastníctvo - a to ako dieťa, manželka či milenka - naliehavo odsúva konečný zánik otroctva až do času, kým neprestane islamská viera zohrávať významnú rolu v ľudskom spoločenstve. Jednotliví moslimovia môžu mať ušľachtilé vlastnosti, ale vplyv náboženstva ochromuje spoločenský rozvoj tých, ktorí ich nasledujú. Neexistuje žiadna spiatocnickejšia moc na svete. Ďaleko od toho, aby mu hrozil zánik, je mohamedánstvo militantnou a misionárskou vierou.“

Taktiež v USA sú veľké snahy o to, aby mali moslimovia čo najprijemnejšie podmienky, ako sa to deje v školách v Nemecku. Hoci sú kresťanské modlitby zakázané, všade po krajine majú moslimskí žiaci k dispozícii v školách a vo vzdelávacích zariadeniach svoje modlitebne. Navyše v školách v mnohých obvodoch nie je počas významných moslimských sviatkov vyučovanie. To bude zrejme čoskoro aj prípad New Yorku:

„New York City čoskoro zavedie v školách dva moslimské sviatky a lunárny nový rok - ale čo sa týka hinduistického sviatku Diwali, má ešte starosta de Blasio určité pochybnosti. V talkshow učiteľa Briana odvysielanej WNYC starosta v pondelok prehlásil, že sa ešte rozhodne, či aj na sviatok svetiel Diwali, ktorý sa slávi v Indii a ďalších krajinách južnej Ázie, nebude v školách vyučovanie. Je však už rozhodnutý zatvoriť školy na sviatok lunárneho nového roku a na dva moslimské sviatky Eid al-Fitr a Eid al-Adha.“

To však nie je ešte nič oproti tomu, čo sa odohralo na strednej škole v štáte Colorado. Pri skladaní sľubu vernosti tam istému žiakovi povolili, aby namiesto slova „Boh“ použil slovo „Alláh“.

„Riaditeľ Rocky Mountains Highschool vo Fort Collins v štáte Colorado čelí krupobitiu kritiky zo strany pobúrených rodičov a miestnych obyvateľov. V jeho škole sa každý pondelok skladá sľub vernosti. Minulý pondelok však člen 'Cultural Arms Club' recitoval ako zástupca študentov arabskú verziu sľubu a pritom slová „pri Bohu“ zamienil za „pri Alláhovi“. Riaditeľ školy Tom Lopez zamietol akýkoľvek pokus o obvinenie z podpory islamu a prehlásil: 'Tito študenti milujú svoju zem. Nestali sa protiamerickými. Veria, že význam slov, ako ich pravidelne prednášajú v angličtine, predniesli aj tentokrát správne.“

V USA už pristúpili na rôzne opatrenia, aby sa moslimská menšina cítila pohodlne. Naproti tomu sú však v moslimských krajinách kresťania mučení na smrť, popravovaní sťatím alebo ukrižovaním. Veľmi veľa ľudí na západe však o tejto téme nechce hovoriť.

Stala sa naša spoločnosť politicky korektná až natoľko, že nie sme schopní odsúdiť ani veľké zlo, dokonca ani keď sa odohráva pred našimi vlastnými očami?

Z nemčiny preložila Katarína Džunková